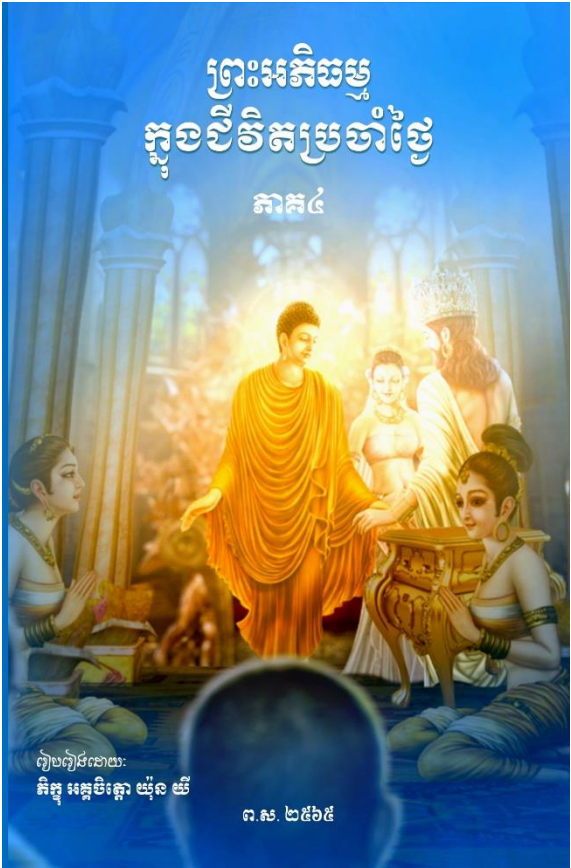

ព្រះអភិធម្ម ក្នុងជីវិតប្រចាំថ្ងៃ

ភាគ៤

រៀបរៀងដោយ៖
ពិភ្នំ អគ្គមិត្តា យ៉ុន ឃី

ព.ស. ២៥៦៥

បុព្វកថា

ខ្ញុំព្រះករុណាអាត្មាភាព ភិក្ខុអគ្គចិត្តោ
យ៉ុន ឃី បានរៀបចំសៀវភៅនេះឡើង ដោយចង់
 ផ្សារភ្ជាប់ជាមួយវីដេអូអប់រំខ្លី ដែលមានចំណងជើង
 ថា ព្រះអភិធម្មក្នុងជីវិតប្រចាំថ្ងៃ ដោយមានការគាំ
 ទ្រពីសំណាក់ ញាតិញ្ញាមជាសិក្ខាកាមទាំងឡាយ
 ដែលជាអ្នកចូលចិត្តសិក្សាព្រះអភិធម្ម តែអ្នកខ្លះមិន
 មានពេលគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការរៀនសូត្រ ហើយមាន
 អ្នកខ្លះទៀតខ្លាចណាស់ឱ្យតែព្រះ ធម៌អភិធម្មជាធម៌
 សម្រាប់សូត្រពេលខ្មោចស្លាប់ ឬជាធម៌សម្រាប់អ្នក
 ត្រាស់ដឹងគឺព្រះអរិយៈទើបរៀនកើត។ ហេតុដូច្នេះ
 បានជាខ្ញុំមានគំនិតគិតថា ធ្វើយ៉ាងណាដើម្បីឱ្យ
 មនុស្សយល់ពីមេរៀនអភិធម្មនេះ ដែលជាមេរៀន
 សំខាន់ក្នុងជីវិតរបស់មនុស្សគ្រប់រូប មិនថាចាស់ឬ

ក្មេងទេធម៌របស់ព្រះពុទ្ធ ត្រូវគ្រប់វ័យ គ្រប់សម័យ កាល។ ដោយមានការយល់ឃើញបែបនេះ ទើបខ្ញុំ បានរៀបចំធ្វើវីឌីអូខ្លីៗឡើង។

វគ្គមណ្ឌីរតនាវាម ថ្ងៃសុក្រ ១១ រោច ខែស្រាពណ៍

ឆ្នាំឆ្លូវ ត្រីស័ក ព.ស.២៥៦៥

ពិភ្ជូអគ្គចិត្តោ យុន យី

សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ

ខ្ញុំព្រះករុណាអាត្មាភាព សូមថ្លែងអំណរព្រះគុណ
និងអរគុណចំពោះ៖

១. ព្រះឧបជ្ឈាយ័ ពោធិវង្សារិមល អ៊ុក ជុំ

២. លោកម្ចាស់គ្រូព្រះភិក្ខុវិជារប្បញ្ញោ សាន សុជា

៣. ព្រមទាំងលោកគ្រូដទៃៗទៀត ដែលបានធ្លាប់
ជួយបង្ហាត់បង្រៀនកន្លងមក

៤. សូមអរគុណចំពោះញោម ប្រុស ចេង យ៉ុន និង
ញោមស្រី ម៉េង ង៉ា និងលោកយាយ ចេង ចិន ជា
យាយរបស់ខ្ញុំយ៉ាងក្រៃលែងដែលបានដឹកនាំខ្ញុំ ឱ្យ
បានបួសក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាដ៏ប្រសើរនេះ។

៥. ព្រមទាំងអនុមោទនាចំពោះទឹកចិត្តសទ្ធា ជ្រះថ្លា
របស់ញាតិញ្ញាមទាំងឡាយ ដែលមានសទ្ធាជ្រះថ្លា
ចែកធម្មទានទាំងឡាយនេះ។

ប្រសិនបើមានកំហុសឆ្គង ចំពោះអក្ខរាវិរុទ្ធក្នុង
សៀវភៅនេះក្រែងពិនិត្យមិនបានអស់សេចក្តី ឬ
យល់សេចក្តីនៃពុទ្ធវចនៈមិនអស់ សូមអភ័យអត់
ទោសអំពីសំណាក់វិញ្ញូជនទាំងឡាយផង។

មាតិកា

រំលឹកមេរៀនចិត្ត សំណួរ ចម្លើយ ០១

បកិណ្ណកសង្គហៈ ៦ ចំណុច ៤១

វេទនាសង្គហៈ ៤២

វេទនា ២ ន័យ ៤៦

វេទនានិងចេតសិក ៥៩

ចេតសិកកើតរួមនឹងវេទនា ៦១

ហេតុសង្គហៈ..... ៦៣

ហេតុមាន ៦ ..... ៦៤

ហេតុ ៤ យ៉ាង ៦៥

ចែកហេតុ ២ ប្រភេទ ៦៧

សហេតុកចិត្តចែកជា ៣ ប្រភេទ ៦៩

ចែកប្រភេទនៃសោភណៈនិងអសោភណៈ ៧៤

ហេតុជាមួយនឹងធម៌.....	៧៤
ហេតុដោយប្រភេទនៃជាតិ	៧៥
ហេតុដោយប្រភេទនៃភូមិ.....	៧៦
ហេតុដោយប្រភេទនៃបុគ្គល	៧៦
សម្តែងហេតុជាមួយនឹងចេតសិក	៧៧
អគហិតគហនន័យចែកជា ៧ ន័យ	៧៨
គហិតគហនន័យ ៤ ន័យ.....	៨២
រាប់ចំនួនហេតុពិស្តារ.....	៨៨
កិច្ចសង្ខារ:	៩០
កិច្ចរបស់ចិត្ត ១៤	៩២
ចែកកិច្ច ១៤ ដោយចិត្ត ១២១.....	៨៥
ចែកចិត្ត ៨៩ ដោយកិច្ច ១៤	៩៦
ចែកចេតសិក ៥២ ដោយកិច្ច ១៤	១០៤

ស្ថាន ១០ យ៉ាង.....	១០៧
ចែកស្ថាន ១០ ដោយចិត្ត	១០៨
ចែកស្ថាន ២៥ ដោយន័យនៃវិចីចិត្ត	១១២
ទ្វារសង្គហៈ	១១៧
ទ្វារ ៦	១១៨
ចិត្តនិងចេតសិកអាស្រ័យទ្វារមាន ៥	១១៩
ចែកទ្វារិកចិត្តនិងទ្វារវិមុត្តិ.....	១២២
ចែកចេតសិកដោយទ្វារ	១២៧
អារម្មណសង្គហៈ	១៣១
អារម្មណ៍ ៦ ប្រភេទ	១៣២
អំណាចរបស់អារម្មណ៍ ២ យ៉ាង	១៣៤
តដ្ឋារម្មណ៍ ២ យ៉ាង.....	១៣៥
ទ្វារិកនិងទ្វារវិមុត្តិដោយអារម្មណ៍ ៦	១៣៥

អារម្មណ៍ ៦ ចែកបាន ២ យ៉ាង	១៣៨
អារម្មណ៍ ៦ ចែកជា ៤ ប្រភេទធំ	១៣៨
ចែកចិត្ត ៦០ ទទួលអារម្មណ៍៦ និងកាល៣.	១៣៩
អារម្មណ៍របស់ទ្វារវិមុត្តិ	១៤៤
កម្មារម្មណ៍	១៤៤
កម្មនិមិត្តារម្មណ៍	១៤៦
គតិនិមិត្តារម្មណ៍	១៤៩
អារម្មណ៍ពិស្តារ ២១ ប្រភេទ	១៥២
ចិត្តទទួលអារម្មណ៍ឯកន្ត្រៈនិងអនេកន្ត្រៈ	១៥៥
ចិត្តទទួលអារម្មណ៍តិចនិងច្រើន	១៧៧
ចេតសិកទទួលធម្មារម្មណ៍	១៨១
ចេតសិកទទួលអារម្មណ៍ ២១	១៨២
វត្ថុសង្ខហៈ	១៨៨

វត្តមាន ៦ យ៉ាង.....	១៨០
ចិត្តចេតសិកកើតអាស្រ័យបច្ច័យ៣	១៨៩
ភូមិ៣០ វត្តរូប៦ វិញ្ញាណធាតុ ៧.....	១៩០
ភូមិជាមួយនឹងវត្ត	១៩១
វិញ្ញាណធាតុ៤ រូបភូមិ១៥ ដោយវត្តរូប៣	១៩២
ចិត្តអាស្រ័យវត្តរូបប្រាកដ.....	១៩៣
ចេតសិក ៥២ ដោយវត្តរូប ៦	១៩៥
វត្តជាមួយនឹងទ្វារ	១៩៦
ឈ្មោះអ្នកពិនិត្យ	២០០
ឯកសារពិគ្រោះ:	២០១

ព្រះអភិធម្មក្នុងជីវិតប្រចាំថ្ងៃ
Abhidhamma in Daily Life.

បរិច្ឆេទទី ៣

បកិណ្ណកសន្តហវិភាគ

រំលឹកមេរៀន

១. បុ.តើចិត្តចែកជាប៉ុន្មានប្រភេទធំអ្វីខ្លះ?

វិ. ចិត្តចែកជា ៤ ប្រភេទធំ

១. ភាវាចចចិត្ត មាន ៥៤ ដួង

ក. អកុសលចិត្ត ១២

១. លោភមូលចិត្ត៨

២. ទោសមូលចិត្ត២

៣. មោហមូលចិត្ត២

ខ.អហេតុកចិត្ត១៨

- ១.អកុសលវិបាក៧
- ២.កុសលវិបាក៨
- ៣.អហេតុកកិរិយា ៣

គ.កាមសោភណ២៤

- ១.មហាកុសល ៨
- ២.មហាវិបាក ៨
- ៣.មហាកិរិយា ៨

ឃ.រូបាវចរចិត្ត ១៥

- ១.រូបាវចរកុសល៥
- ២.រូបាវចរវិបាក៥
- ៣.រូបាវចរកិរិយា៥

ង.អរូបាវចរចិត្ត១២

- ១.អរូបាវចរកុសល៤
- ២.អរូបាចរវិបាក ៤
- ៣.អរូបាវចរកិរិយា ៤

ច.លោកុត្តរចិត្ត ៨

- សោតាបត្តិមគ្គ-ផល
- សកទាគាមិមគ្គ-ផល
- អនាគាមិមគ្គ-ផល
- អរហត្តមគ្គ-ផល

២.បុ.តើចិត្តមានប៉ុន្មានជាតិអ្វីខ្លះ?

- វិ.ចិត្តមាន ៤ ជាតិ គឺ
- ក.អកុសលជាតិ

ខ.កុសលជាតិ

គ.វិបាកជាតិ

ឃ.កិរិយាជាតិ

៣.បុ.តើអកុសលជាតិបានដល់ចិត្តអ្វីខ្លះ?

វិ.អកុសលជាតិបានដល់ អកុសលចិត្ត ១២

៤.បុ.កុសលជាតិមានចិត្តអ្វីខ្លះ?

វិ.កុសលជាតិបានដល់កុសលចិត្ត២១ ឬ៣៧ គឺ
មហាកុសលចិត្ត ៨ មហាគ្គតកុសលចិត្ត ៩មគ្គចិត្ត៤
ឬ ២០។

៥.បុ.តើវិបាកជាតិមានចិត្តអ្វីខ្លះ?

វិ.វិបាកជាតិមានចិត្ត ៣៦ ឬ៥២ គឺ

អហេតុកវិបាកចិត្ត ១៥ មហាវិបាកចិត្ត ៨ មហាគ្គត
វិបាកចិត្ត ៩ លោកុត្តរផលចិត្ត ៤ ឬ២០ ។

៦.បុ.តើកិរិយាជាតិមានចិត្តអ្វីខ្លះ?

វិ.កិរិយាជាតិមានចិត្ត ២០ គឺ

អហេតុកកិរិយាចិត្ត ៣ មហាកិរិយាចិត្ត ៨ មហាគ្គត
កិរិយាចិត្ត ៩ ។

៧.បុ.តើកាមាវចរចិត្តប៉ុន្មានជាកុសលជាតិ?

វិ.មាន៨ គឺ មហាកុសលចិត្ត ៨

៨.បុ.តើកាមចិត្តប៉ុន្មានជាវិបាកជាតិ?

វិ.មាន ២៣ គឺ អហេតុកវិបាកចិត្ត ១៥ មហាវិបាក
ចិត្ត ៨។

៩.បុ.តើកាមចិត្តប៉ុន្មានជាកិរិយាជាតិ?

វិ.មាន ១១ គឺ អហេតុកកិរិយាចិត្ត ៣ មហាកិរិយា
ចិត្ត ៨។

១០.បុ.លោកិយកុសលមានចិត្តអ្វីខ្លះ?

វិ.មាន ១៧ គឺ មហាកុសលចិត្ត ៨ មហាគ្គតកុសល
ចិត្ត ៩។

១១.បុ.តើលោកិយវិបាកចិត្តមានអ្វីខ្លះ?

វិ.មាន ៣២ គឺ អហេតុកវិបាកចិត្ត១៥ មហាវិបាក
ចិត្ត ៨ មហាគ្គតវិបាកចិត្ត៩។

១២.បុ.តើភូមិរបស់ចិត្តមានអ្វីខ្លះ?

វិ.ភូមិរបស់ចិត្តមាន ៤ គឺ

ភិក្ខុ អគ្គមិន្ទោ យុំន ឃី

ក.កាមាវចរភូមិ ៥៤

ខ.រូបាវចរភូមិ ១៥

គ.អរូបាវចរភូមិ ១២

ឃ.លោកុត្តរភូមិ ៨ ឬ ៤០។

១៣.បុ.តើភូមិដែលសត្វលោកទៅកើតមានអ្វីខ្លះ?

វិ.មាន ៣១ ភូមិ គឺ

ក.អបាយភូមិ ៤ = នរក ប្រេត តិរច្ឆាន អសុរកាយ

ខ.កាមសុគតិ ៧ = មនុស្ស ១ ទេវតា ៦ គឺ
ចាតុម្ពាណជិកា តាវត្តិង្ស យាម តុសិត និម្មានរតី
បរនិម្មិតវសវត្តី ។

គ.រូបភូមិ ១៦ គឺ

១.បរិសជ្ជាកូមិ	២.បុរោហិតាកូមិ
៣.មហាព្រហ្មាកូមិ	៤.បរិត្តាកូមិ
៥.អប្បមាណាកូមិ	៦.អភស្សរាកូមិ
៧.បរិត្តសុភាកូមិ	៨.អប្បមាណសុភាកូមិ
៩.សុភកិណ្ណាកូមិ	១០.វេហប្បលាកូមិ
១១.អសញ្ញីសត្តកូមិ	១២.អវិហាកូមិ
១៣.អតប្បាកូមិ	១៤.សុទស្សាកូមិ
១៥.សុទស្សីកូមិ	១៦.អកនិដ្ឋាកូមិ

១៤.បុ.តើវេទនាមានប៉ុន្មាន?អ្វីខ្លះ?

វិ.មាន៥ គឺ

ក.សុខសហគតចិត្ត ១ ជាសុខវេទនា

ខ.ទុក្ខសហគតចិត្ត ១ ជាទុក្ខវេទនា

គ.សោមនស្សសហគតចិត្ត ៦២ ជាសោមនស្ស
វេទនា

ឃ.ទោសសហគតចិត្ត ២ ជាទោមនស្សវេទនា

ង.ឧបេក្ខាសហគតចិត្ត ៥៥ ជាឧបេក្ខាវេទនា

**១៥.បុ.តើចិត្តប៉ុន្មានមិនមានហេតុ? ហើយប៉ុន្មាន
មានហេតុប្រកប?**

វិ.មាន១៨ គ្មានហេតុប្រកបគឺ អហេតុកចិត្ត ១៨។
ចិត្ត៧១ ឬ ១០៣ មានហេតុប្រកបជាសហេតុក
ចិត្ត។

១៦.បុ.តើហេតុមានប៉ុន្មានអ្វីខ្លះ?

វិ.ហេតុមាន ៦ គឺ លោភហេតុ ទោសហេតុ
មោហហេតុ អលោភហេតុ អទោសហេតុ អមោហ
ហេតុ។

១៧.បុ.តើសហេតុកចិត្តចែកជាប៉ុន្មានពួក?អ្វីខ្លះ?

វិ.ចែកជា ៣ ពួក

ក.ឯកហេតុកចិត្ត មាន ២ ដួង

ខ.ទ្វិហេតុកចិត្ត មាន ២២ ដួង

គ.តិហេតុកចិត្ត មាន ៤៧ ឬ ៧៩ ។

១៨.បុ.តើចិត្តប៉ុន្មានជាឈានចិត្ត?អ្វីខ្លះ?

វិ.មាន ៦៧ គឺ មហត្តតចិត្ត ២៧ លោកុត្តរឈានចិត្ត ៤០ ។

១៩.បុ.តើចិត្តប៉ុន្មានជាសម្បយុត្ត?អ្វីខ្លះ?

វិ.មាន ៨៧ គឺ ទិដ្ឋិតតសម្បយុត្តចិត្ត៤ បដិយសម្បយុត្តចិត្ត២ វិចិកិច្ឆាសម្បយុត្តចិត្ត១ ឧទ្ធចូសម្បយុត្តចិត្ត១ ញាណសម្បយុត្តចិត្ត ៧៩ (កាមសោភណញាណសម្បយុត្តចិត្ត ១២ មហត្តតចិត្ត ២៧ លោកុត្តរចិត្ត ៤០)។

២០.បុ.តើវិប្បយុត្តចិត្តមានប៉ុន្មាន?អ្វីខ្លះ?

វិ.មានចិត្ត ៣៤ គឺ ទិដ្ឋិតតវិប្បយុត្តចិត្ត៤ អហេតុក
ចិត្ត ១៨ កាមសោភណញ្ញាណវិប្បយុត្តចិត្ត១២។

២១.បុ.តើអសង្ខារិកមានប៉ុន្មាន?អ្វីខ្លះ?

វិ.អសង្ខារិកចិត្តមាន ៣៧ គឺ លោកមូល៤
ទោសមូល១ មោហមូល១ អហេតុកចិត្ត១៨ កាម
សោភណអសង្ខារិកចិត្ត ១២ ។

២២.បុ.តើចិត្តប៉ុន្មានជាអសោភណ?អ្វីខ្លះ?

វិ.មាន ៣០ ដួង គឺ អកុសល១២ អហេតុក១៨។

២៣.បុ.តើចិត្តប៉ុន្មានជាសោភណ?អ្វីខ្លះ?

វិ.មាន ៥៩ គឺ កាមសោភណចិត្ត២៤ មហត្តតចិត្ត
២៧ លោកុត្តរចិត្ត ៨។

២៤. បុ. ដូចម្តេចហៅថាឈាន? មានប៉ុន្មានយ៉ាង?

វិ. ឈានមានន័យ ២ គឺ

ក. សម្លឹងពិចារណា ដុតកំដៅនូវសភាវៈបដិបក្ខនូវ នីវរណធម៌ជាដើមឱ្យអស់ទៅ។

ខ. ចិត្តដែលតាំងណែនក្នុងអារម្មណ៍ នៃកម្មដ្ឋាន មានបឋវីកសិណជាដើម ដោយអំណាចនៃអប្បនា សមាធិឈ្មោះថា ឈាន។

ឈានមាន ២ យ៉ាង

ក. **អារម្មណ្យបនិដ្ឋាន** ព្រោះសម្លឹងអារម្មណ៍មាន បឋវីកសិណជាដើម។

ខ. **លក្ខណ្យបនិដ្ឋាន** ព្រោះលះកិលេសដោយ វិបស្សនា តែងសម្រេចដោយមគ្គចិត្ត។

**២៥.បុ.តើចិត្តប៉ុន្មានជាអឈាន ហើយប៉ុន្មាន
ឈាន?**

វិ.កាមាវចរចិត្ត ៥៤ ជាអឈានចិត្ត។ ចិត្ត ៦៧ ជា
ឈានចិត្ត ។

**២៥.បុ.ចិត្តប៉ុន្មានជាលោកិយចិត្ត ប៉ុន្មានមិនមែនជា
លោកិយចិត្ត?**

វិ.ចិត្ត៨១ ជាលោកិយ ។ ចិត្ត ៨ ឬ៤០ ជាលោកុត្តរ
ចិត្ត។

២៦.ដូចម្តេចហៅថា កិច្ច? មានប៉ុន្មាន?

វិ.ព្រោះភាវៈជារបស់ដែលចិត្តគប្បីធ្វើ មាន១៤។

២៧.បុ.ចិត្តប៉ុន្មានធ្វើបដិសន្ធិ ភវង្គ ចុតិ?អ្វីខ្លះ?

វិ.ចិត្ត ១៩ គឺ អហេតុកវិបាកចិត្ត ២ មហាវិបាកចិត្ត ៨ មហាគ្គតវិបាកចិត្ត ៩។

២៨.បុ.ចិត្តប៉ុន្មានធ្វើអាវជួនកិច្ច?អ្វីខ្លះ?

វិ.មានចិត្ត ២ គឺ បញ្ចុទ្ធារាវជួនចិត្ត១ មនោទ្ធារាវជួនចិត្ត១ ។

២៩.បុ.តើចិត្តប៉ុន្មានធ្វើ ទស្សនកិច្ច សវនកិច្ច ឃាយនកិច្ច សាយនកិច្ច ផុសនកិច្ច?

វិ.មានចិត្ត១០ គឺ ទ្វិបញ្ចវិញ្ញាណចិត្ត ១០ (ធ្វើកិច្ចនីមួយៗ ដូចជាចក្កវិញ្ញាណធ្វើទស្សនកិច្ចជាដើម)។

៣០.បុ.តើចិត្តប៉ុន្មានធ្វើសម្បជិច្ឆន្តកិច្ច?អ្វីខ្លះ?

វិ.មានចិត្ត ២ គឺ វិបាកមនោធាតុ ២។

៣១.បុ.តើចិត្តប៉ុន្មានធ្វើសន្តិវណកិច្ច?អ្វីខ្លះ?

វិ.មានចិត្ត ៣ គឺ អហេតុកអកុសលវិបាកមនោ
វិញ្ញាណ១ កុសលវិបាកមនោវិញ្ញាណធាតុ២។

៣២.បុ.តើចិត្តប៉ុន្មានធ្វើវោជ្ជព្វនកិច្ច?អ្វីខ្លះ?

វិ.មានចិត្ត ១ គឺ អហេតុកកិរិយាដួងទី២។

៣៣.បុ.តើចិត្តប៉ុន្មានដួងធ្វើជវនកិច្ច?អ្វីខ្លះ?

វិ.មានចិត្ត ៥៥ គឺ អកុសលចិត្ត ១២ ហសិតុប្បាទ
ចិត្ត១ មហាកុសលចិត្ត ៨ មហាកិរិយាចិត្ត ៨
មហគ្គតកុសលចិត្ត ៩ លោកុត្តរចិត្ត៨។

៣៤.បុ.តើចិត្តប៉ុន្មានធ្វើតទាលម្ពណកិច្ច?អ្វីខ្លះ?

វិ.ចិត្ត ១១ គឺអហេតុកវិបាកចិត្ត ៣ មហាវិបាកចិត្ត ៨

៣៥.បុ.តើកាមចិត្តប៉ុន្មានធ្វើកិច្ច១?អ្វីខ្លះ?

វិ.មានចិត្ត ២៦ គឺ អកុសលចិត្ត ១២ អហេតុកចិត្ត
១៤ មហាកុសលចិត្ត ៨ មហាកិរិយាចិត្ត ៨។

៣៦.បុ.តើចិត្តប៉ុន្មានធ្វើកិច្ច១?

វិ.មាន ៦៨ ឬ១០០ ។

៣៧.បុ.តើចិត្តប៉ុន្មានធ្វើកិច្ច២?

វិ.មានចិត្ត ២ ។

៣៨.បុ.តើចិត្តប៉ុន្មានធ្វើកិច្ច៣?

វិ.មានចិត្ត ៩។

៣៩.បុ.តើចិត្តប៉ុន្មានធ្វើកិច្ច៤?

វិ.មានចិត្ត ៨។

៤០.បុ.តើចិត្តប៉ុន្មានធ្វើកិច្ច៥?

វិ.មានចិត្ត ២។

៤១.បុ.តើចេតសិកប៉ុន្មានធ្វើកិច្ច១?អ្វីខ្លះ?

វិ.មានចេតសិក ១៧ គឺ អកុសលចេតសិក១៤ វិវតិ
ចេតសិក ៣។

៤២.បុ.តើចេតសិកប៉ុន្មានធ្វើកិច្ច៤?អ្វីខ្លះ?

វិ.មានចេតសិក ២ គឺ អប្បមញ្ញាចេតសិក ២ (ធ្វើ
បដិសន្ធិកិច្ច ភវង្គកិច្ច ជវនកិច្ច និងចុតិកិច្ច)។

៤៣.បុ.តើចេតសិកប៉ុន្មានធ្វើកិច្ច៥?អ្វីខ្លះ?

វិ.មានចេតសិក ២១ គឺ ឆន្ទចេតសិក១ សោភណ
សាធារណចេតសិក១៩ បញ្ញាចេតសិក១ (ធ្វើ
បដិសន្ធិកិច្ច ភវង្គកិច្ច ជវនកិច្ច តទាលម្ពណកិច្ច ចុតិ
កិច្ច)។

៤៤.បុ.តើចេតសិកប៉ុន្មានធ្វើកិច្ច៦?អ្វីខ្លះ?

វិ.មានចេតសិក ១ គឺ បីតិចេតសិក ១ (ធ្វើបដិសន្ធិ
កិច្ច ភវង្គកិច្ច សន្តិវណកិច្ច ជវនកិច្ច
តទាលម្ពណកិច្ច និងចុតិកិច្ច)។

៤៥.បុ.តើចេតសិកប៉ុន្មានធ្វើកិច្ច៧?អ្វីខ្លះ?

វិ.មានចេតសិក ១ គឺ វិរិយចេតសិក (ធ្វើបដិសន្ធិកិច្ច
ភវង្គកិច្ច អាវជួនកិច្ច វោដ្ឋព្វនកិច្ច ជវនកិច្ច
តទាលម្ពណកិច្ច និងចុតិកិច្ច)។

៥.សម្បជីច្ឆន្ទស្ថាន

៦.សន្តិរណស្ថាន

៧.វោដ្ឋព្វនស្ថាន

៨.ជវនស្ថាន

៩.តទាលម្ពណស្ថាន

១០.ចុតិស្ថាន

៤៩.បុ.តើបដិសន្ធិស្ថានមានប៉ុន្មានស្ថាន?អ្វីខ្លះ?

វិ.មាន ១ ស្ថាន គឺ ចន្លោះចុតិ និងភវវង្គ

៥០.បុ.តើភវវង្គស្ថានមានប៉ុន្មានស្ថាន?អ្វីខ្លះ?

វិ.មាន ៦ ស្ថាន គឺ

១.ចន្លោះ បដិសន្ធិ និងអាវជ្ជនៈ

២.ចន្លោះ ជវន និងអាវជ្ជនៈ

៣.ចន្លោះ តទាលម្ពណៈ និងអាវជ្ជនៈ

៤.ចន្លោះ វោជ្ជព្វនៈ និងអាវជ្ជនៈ

៥.ចន្លោះ ជវន និងចុតិ

៦.ចន្លោះ តទាលម្ពណៈនិងអាវជ្ជនៈ។

៥១.បុ.តើអាវជ្ជនស្ថានមានប៉ុន្មានស្ថាន?អ្វីខ្លះ?

វិ.មាន ២ ស្ថាន គឺ

១.ចន្លោះ ភវង្គ និងបញ្ចវិញ្ញាណ

២.ចន្លោះ ភវង្គ និងជវន

៥២.បុ.តើជវនស្ថានមានប៉ុន្មានស្ថាន?អ្វីខ្លះ?

វិ.មាន ៦ ស្ថាន គឺ

១.ចន្លោះ វោជ្ជព្វនៈ និងតទាលម្ពណៈ

២.ចន្លោះ វេទ្យនិង កវដ្ត

៣.ចន្លោះ វេទ្យនិង ចុតិ

៤.ចន្លោះ មនោទ្វារវដ្តនិង តទាលម្ពណ

៥.ចន្លោះ មនោទ្វារវដ្តនិង កវដ្ត

៦.ចន្លោះ មនោទ្វារវដ្តនិង ចុតិ។

៥៣.បុ.ដូចម្តេចហៅថា ទ្វារ?មានអ្វីខ្លះ?

វិ.ព្រោះជាផ្លូវប្រព្រឹត្តទៅរបស់វិចីចិត្តទាំងឡាយ។

មាន ៦ គឺ ចក្កទ្វារ សោតទ្វារ យានទ្វារ ជិវ្ហាទ្វារ

កាយទ្វារ មនោទ្វារ។

៥៤.បុ.តើទ្វារនីមួយៗមានអង្គធម៌ដូចម្តេច?

ក.ចក្ខុទ្វារ បានដល់ ចក្ខុបសាទ

ខ.សោតទ្វារ បានដល់ សោតបសាទ

គ.យានទ្វារ បានដល់ យានបសាទ

ឃ.ជីវ្ហាទ្វារ បានដល់ ជីវ្ហាបសាទ

ង.កាយទ្វារ បានដល់ កាយបសាទ

ច.មនោទ្វារ បានដល់ ភវង្គចិត្ត ១៩។

៥៥.បុ.តើចិត្តប៉ុន្មានអាស្រ័យទ្វារ១?អ្វីខ្លះ?

វិ.មាន ៣៦ គឺ ទ្វារវិញ្ញាណចិត្ត ១០ អប្បនាជវនចិត្ត ២៦។

៥៦.បុ.តើចិត្តប៉ុន្មានអាស្រ័យទ្វារ៥?អ្វីខ្លះ?

វិ.មាន ៣ គឺ មនោធាតុ ៣ ។

៥៧.បុ.តើចិត្តប៉ុន្មានអាស្រ័យទ្វារ៦?អ្វីខ្លះ?

វិ.មាន ៣១ គឺ សោមនស្សសន្តិរណចិត្ត១ មនោទ្វារ៦ ជួនចិត្ត១ កាមជវនចិត្ត ២៩។

៥៨.បុ.តើចិត្តប៉ុន្មានអាស្រ័យទ្វារ៦ខ្លះមិនអាស្រ័យទ្វារ៦ខ្លះ?អ្វីខ្លះ?

វិ.មាន ១០ គឺ ឧបេក្ខាសន្តិរណចិត្ត២ មហាវិបាកចិត្ត ៨ ។

៥៩.បុ.តើចិត្តប៉ុន្មានមិនអាស្រ័យទ្វារ៦ ដោយប្រការទាំងពួង?អ្វីខ្លះ?

វិ.មាន ៩ គឺ មហាគ្គតវិបាកចិត្ត ៩។

៦០. បុ. ដូចម្តេចហៅថា ទ្វារវិមុត្តិចិត្ត? មានប៉ុន្មាន?

វិ. ជាចិត្តផុតចាកទ្វារទាំង ៦ គឺខណៈដែលចិត្តធ្វើកិច្ច
៣ យ៉ាង(បដិសន្ធិ ភវង្គ ចុតិ) មានចិត្ត ១៩។

៦១. បុ. តើដូចម្តេចហៅថា អារម្មណ៍? អ្វីខ្លះ?

វិ. ធម្មជាតិមានរូបជាដើម ដែលចិត្តនិងចេតសិក
ទាំងឡាយចាប់យក(គឺដឹង)។ មាន ៦ គឺ រូបារម្មណ៍
សទ្ទារម្មណ៍ គន្លារម្មណ៍ រសារម្មណ៍ ផោដ្ឋព្វារម្មណ៍
ធម្មារម្មណ៍។ (ពិស្តារមាន ២១)

៦១. បុ. តើអារម្មណ៍៦ មានអង្គធម៌ដូចម្តេច?

វិ. ក. រូបារម្មណ៍ បានដល់ ៣៧ ផ្សេងៗ

ខ. សទ្ទារម្មណ៍ បានដល់ សំឡេងផ្សេងៗ

គ.គន្ធារម្មណ៍ បានដល់ ក្លិនផ្សេងៗ

ឃ.សោរម្មណ៍ បានដល់ រសផ្សេងៗ

ង.ផោដ្ឋព្វារម្មណ៍ បានដល់ ក្តៅ ត្រជាក់ ទន់ រឹង
តឹង ញ័រផ្សេងៗ

ឆ.ធម្មារម្មណ៍ បានដល់ ចិត្ត ៨៩ ចេតសិក ៥២
រូប ២១ (វៀរទី១-៥) និព្វាន និងបញ្ញត្តិផ្សេងៗ។

៦២.បុ.ដូចម្តេចហៅថា បរិកប្បវត្តិដ្ឋារម្មណ៍អ្វីខ្លះ?

វិ.ជាអារម្មណ៍ល្អដោយការត្រិះរិះ មាន ២ យ៉ាងគឺ

១.សភាវតតដ្ឋារម្មណ៍ បានដល់ អារម្មណ៍ល្អ
ដោយសភាវៈ(ល្អដោយធម្មជាតិ) ដូចជារូប សំឡេង
ក្លិន រស ជោដ្ឋព្វៈដែលល្អ គួរជាទីត្រេកអរនៃចិត្ត។

២.បរិកប្បុត្តារម្មណ៍ បានដល់ អារម្មណ៍ល្អ ដោយការត្រិះរិះ គឺមិនមែនល្អដោយធម្មជាតិទេ ដូច ជាលាមក ឬរបស់មិនស្អាតផ្សេងៗ តែជាទីត្រេកអរ ពេញចិត្តរបស់សត្វបុគ្គលពួកខ្លះ។

៦៣.បុ.ដូចម្តេចហៅថាតេកាលិកអារម្មណ៍?អ្វីខ្លះ?

វិ.អារម្មណ៍ដែលប្រកបដោយកាល ៣ មាន ៣ យ៉ាង

ក.បច្ចុប្បន្នារម្មណ៍ បានដល់ ចិត្ត ចេតសិក រូប ដែល កំពុងប្រាកដ ជាអារម្មណ៍ចំពោះមុខ គឺ កំពុង ឃើញ កំពុងឮ ជាដើម។

ខ.អតីតារម្មណ៍ បានដល់ ចិត្ត ចេតសិក រូប ដែលកន្លងផុតទៅហើយ។

គ.អនាគតារម្មណ៍ បានដល់ ចិត្ត ចេតសិក រូប ដែលនឹងប្រាកដក្នុងកាលខាងមុខ។

៦៤.បុ.ដូចម្តេចហៅថា កាលមុត្តារម្មណ៍?អ្វីខ្លះ?

វិ.អារម្មណ៍ផុតចាកកាល ៣ គឺ និព្វាន បញ្ញត្តិ ព្រោះ ធម៌២ នេះមិនមានបច្ច័យប្រជុំតាក់តែង។

៦៥.បុ.តើអារម្មណ៍របស់ទ្វារវិមុត្តិជាអ្វី?អ្វីខ្លះ?

វិ.ទ្វារវិមុត្តិជាអារម្មណ៍ផុតទ្វារទាំង ៦ មាន ៣ យ៉ាង

ក.កម្មារម្មណ៍ បានដល់ អកុសលកម្ម ឬកុសលកម្ម ដែលជាគរុកម្ម អាចិន្ត្រកម្ម អាសន្នកម្ម ឬ កដ្តាកម្ម ដែលអាចបញ្ជូនផលបាន។

ខ.កម្មនិមិត្តារម្មណ៍ សំដៅដល់អារម្មណ៍ដែល
ជាហេតុនៃការប្រព្រឹត្តិធ្វើ។ បានដល់ អារម្មណ៍ទាំង
៦ ដែលប្រាកដនៅពេលជិតស្លាប់។

គ.គតិនិមិត្តារម្មណ៍ សំដៅយកអារម្មណ៍នៃភព
ជាតិ ដែលគប្បីនឹងទៅ។ បានដល់ អារម្មណ៍ទាំង ៦
ដែលនឹងជួបនូវភពខាងមុខប៉ុណ្ណោះ។

៦៦.បុ.តើអារម្មណ៍សង្ខេបមានអ្វីខ្លះ?

វិ.អារម្មណ៍ដោយសង្ខេបមាន ៤ យ៉ាង

ក.កាមារម្មណ៍ បានដល់ កាមារម្មណ៍ទាំង ៦

ខ.មហគ្គតារម្មណ៍ បានដល់ ធម្មារម្មណ៍

គ.បញ្ញត្យារម្មណ៍ បានដល់ ធម្មារម្មណ៍

ឃ.លោកុត្តរាម្មណ៍ បានដល់ ធម្មារម្មណ៍។

៦៧.បុ.តើចិត្តអ្វីខ្លះដឹងកាមធម៌តែម្យ៉ាង?

វិ.មានចិត្ត ២៥ គឺ ទ្វិបញ្ជាវិញ្ញាណចិត្ត ១០ មនោធាតុ ៣ សន្តិវណចិត្ត ៣ មហាវិបាកចិត្ត ៨ និង ហសិតុប្បាទចិត្ត ១។

៦៨.បុ.តើចិត្តអ្វីខ្លះដឹងមហាគ្គតធម៌តែម្យ៉ាង?

វិ.មានចិត្ត ៦ គឺ វិញ្ញាណញាយតនចិត្ត ៣ នេវសញ្ញា នាសញ្ញាយតនចិត្ត៣។

៦៩.បុ.តើចិត្តអ្វីខ្លះដឹងបញ្ញត្តិធម៌តែម្យ៉ាង?

វិ.មានចិត្ត ២១ គឺ បឋមជ្ឈានចិត្ត៣ ទុតិយជ្ឈានចិត្ត ៣ តតិយជ្ឈានចិត្ត ៣ ចតុត្ថជ្ឈានចិត្ត ៣ បញ្ចម

ជ្ឈានចិត្ត ៣ អាកាសានញ្ញាយតនចិត្ត៣ អាកិញ្ញញ្ញាយតនចិត្ត ៣។

៧០.បុ.តើចិត្តអ្វីខ្លះដឹងនិព្វានធម៌តែម្យ៉ាង?

វិ.មាន ៨ គឺ លោកុត្តរចិត្ត ៨ ឬ ៤០។

៧១.បុ.ចិត្តអ្វីខ្លះដឹងអារម្មណ៍៦រៀបចាកលោកុត្តរ?

វិ.មានចិត្ត ២០ គឺ អកុសល ១២ មហាកុសលញ្ញាណវិប្បយុត្ត ៤ មហាកិរិយាញ្ញាណវិប្បយុត្ត ៤។

៧២.បុ.តើចិត្តណាខ្លះដឹងអារម្មណ៍ទាំងអស់ (រៀបអរហត្តមគ្គ អរហត្តផល)?

វិ.បានចិត្ត ៥ គឺ មហាកុសលញ្ញាណសម្បយុត្ត ៤ អភិញ្ញាកុសល ១។

៧៣.បុ.តើចិត្តណាខ្លះដឹងអារម្មណ៍បានទាំងអស់?

វិ.មានចិត្ត ៦ គឺមនោទ្វារវដ្ឋន៍១ មហាកិរិយាញាណ
សម្បយុត្ត៤ អភិញ្ញាកិរិយា១។

៧៤.បុ.តើចេតសិកប៉ុន្មានទទួលបញ្ជារម្មណ៍?អ្វីខ្លះ?

វិ.ចេតសិក ៥០ (រៀរអប្បមញ្ញា២)

៧៥.បុ.តើចេតសិកប៉ុន្មានទទួលធម្មារម្មណ៍?អ្វីខ្លះ?

វិ.ចេតសិក ៥២ ។

**៧៦.បុ.តើចេតសិកប៉ុន្មានទទួលអារម្មណ៍៦ ដែល
ជាលោកិយនិងបញ្ញត្តិ?អ្វីខ្លះ?**

វិ.ចេតសិក ១៤ គឺ អកុសលចេតសិក ១៤។

**៧៧.បុ.តើចេតសិកប៉ុន្មានទទួលអារម្មណ៍៦ ដែល
ជាពហិទ្ធារម្មណ៍? អ្វីខ្លះ?**

វិ.ឥស្សាចេតសិក១

៧៨.បុ.តើចេតសិកប៉ុន្មានទទួលអារម្មណ៍១?អ្វីខ្លះ?

វិ.លោកុត្តរវិរតិ ៣ មាននិព្វានជាអារម្មណ៍តែម្យ៉ាង។

**៧៩.បុ.តើចេតសិកប៉ុន្មានទទួលបញ្ញត្តិ និង
ពហិទ្ធារម្មណ៍?អ្វីខ្លះ?**

វិ.មាន ២ គឺអប្បមញ្ញាចេតសិក ២ ។

**៨០.បុ.តើចេតសិកប៉ុន្មានទទួលអារម្មណ៍៦ ជា
លោកិយៈ លោកុត្តរៈ អតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន កាល
វិមុត្តិ អជ្ឈត្ត និងពហិទ្ធារម្មណ៍?អ្វីខ្លះ?**

វិ.អញ្ញសមាណាចេតសិក ១៣ សោភណសាធារណ
ចេតសិក ១៩ បញ្ញាចេតសិក១។

៨១.បុ.ដូចម្តេចហៅថាវត្ថុ?អ្វីខ្លះ?

វិ.ជាទីអាស្រ័យចិត្តនិងចេតសិក មាន ៦ គឺ ចក្ខុវត្ថុ
សោតវត្ថុ យានវត្ថុ ជីវ្ហាវត្ថុ កាយវត្ថុ ហទយវត្ថុ។

៨២.បុ.តើអង្គធម៌វត្ថុ ៦ មានអ្វីខ្លះ?

វិ.ក.ចក្ខុវត្ថុ បានដល់ ចក្ខុបសាទ

ខ.សោតវត្ថុ បានដល់ សោតបសាទ

គ.យានវត្ថុ បានដល់ យានបសាទ

ឃ.ជីវ្ហាវត្ថុ បានដល់ ជីវ្ហាបសាទ

ខ.កាយវត្ថុ បានដល់ កាយបសាទ

ច.ហឫទ័យវត្ថុ បានដល់ ហឫទ័យរូប។

៨៣.បុ.តើបច្ច័យសំខាន់ឱ្យចិត្ត និងចេតសិកកើត
មានអ្វីខ្លះ?

វិ.មាន ៣ គឺ

ក.អតីតកម្ម = កុសលកម្ម និងអកុសលកម្ម ដែល
បានសន្សំមកពីមុន។

ខ.វត្ថុ = វត្ថុរូប ៦

គ.អារម្មណ៍ = អារម្មណ៍ ៦ ។

៨៤.បុ.តើចិត្តប៉ុន្មានអាស្រ័យវត្ថុតែម្យ៉ាង?អ្វីខ្លះ?

វិ.មាន ៤២ គឺ ទ្វិបញ្ជាវិញ្ញាណចិត្ត១០(អាស្រ័យវត្ថុ ៥) មនោធាតុ៣ សន្តិរណចិត្ត៣ ហសិតុប្បាទចិត្ត១ ទោសមូលចិត្ត២ មហាវិបាកចិត្ត៨ រូបាវចរចិត្ត១៥ សោតាបត្តិមគ្គចិត្ត១ (អាស្រ័យហទយវត្ថុ)។

៨៥.បុ.តើចិត្តប៉ុន្មានអាស្រ័យវត្ថុខ្លះ មិនអាស្រ័យវត្ថុខ្លះ?អ្វីខ្លះ?

វិ.អកុសលចិត្ត១០ (រៀរទោស:២) មនោទ្វារវជ្ជន ចិត្ត១ មហាកុសលចិត្ត ៨ មហាកិរិយាចិត្ត៨ អរូប កុសលចិត្ត៤ អរូបកិរិយាចិត្ត៤ លោកុត្តរចិត្ត៧ (រៀរ សោតាបត្តិមគ្គ១)។

៨៦.បុ.តើចិត្តប៉ុន្មានមិនអាស្រ័យវត្ថុ?អ្វីខ្លះ?

វិ.មាន ៤ គឺ អរូបវិបាកចិត្ត ៤។

៨៧.បុ.តើចិត្តអ្វីខ្លះអាស្រ័យទាំងវត្ថុនិងទ្វារ?

វិ.ចិត្ត ៣៨ គឺ ទោសមូលចិត្ត ២ អហេតុកចិត្ត១៧ (រៀបមនោទ្វារវជ្ជនចិត្ត) មហាវិបាកចិត្ត៨ រូបកុសលចិត្ត ៥ រូបកិរិយាចិត្ត ៥ សោតាបត្តិមគ្គចិត្ត១។

៨៨.បុ.តើចិត្តអ្វីខ្លះអាស្រ័យវត្ថុមិនអាស្រ័យទ្វារ?

វិ.ចិត្ត ៥ គឺ រូបវិបាកចិត្ត ៥ ហៅថា ទ្វារវិមុត្តចិត្ត។

៨៩.បុ.តើចិត្តអ្វីខ្លះមិនអាស្រ័យវត្ថុតែអាស្រ័យទ្វារ?

វិ.ចិត្ត ៤២ គឺ អកុសលចិត្ត ១០ (រៀបទោសៈ២) មនោទ្វារវជ្ជនចិត្ត១ មហាកុសលចិត្ត៨ មហាកិរិយាចិត្ត៨ អរូបកុសលចិត្ត៤ អរូបកិរិយាចិត្ត៤ លោកុត្តរចិត្ត៧ (រៀបសោតាបត្តិមគ្គ)។

៩០.បុ.តើចិត្តអ្វីខ្លះមិនអាស្រ័យទាំងវត្ថុនិងទ្វារ?

វិ.ចិត្ត ៤ គឺ អរូបវិបាកចិត្ត ៤។

៩១.បុ.តើចិត្តអ្វីខ្លះកើតបានតែភូមិ១?

វិ.ចិត្ត ២៥ គឺ ឃានវិញ្ញាណ២ ជិវ្ហាវិញ្ញាណ២ កាយវិញ្ញាណ ២ មហាវិបាកចិត្ត៨ ទោសមូលចិត្ត ២ មហាគ្គតវិបាកចិត្ត៩។

៩២.បុ.តើចិត្តអ្វីខ្លះកើតបានភូមិ២?

វិ.ចិត្ត ២២ គឺ ចក្កវិញ្ញាណ ២ សោតវិញ្ញាណ២ មនោធាតុ ៣ សន្តិវណចិត្ត ៣ បញ្ចទ្វារវជ្ជនចិត្ត១ ហសិតុប្បាទចិត្ត១ ជវនចិត្តក្នុងរូបាវចរចិត្ត ១០ សោតាបត្តិមគ្គចិត្ត១។

៩៣.បុ.តើចិត្តអ្វីខ្លះកើតបានភូមិ៣?

វិ.ចិត្ត ៤២ គឺ អកុសលចិត្ត ១០ (រៀរទោសៈ២) មនោទ្វារវជ្ជនចិត្ត១ មហាកុសលចិត្ត ៨ មហាកិរិយាចិត្ត ៨ អរូបកុសលចិត្ត ៤ អរូបកិរិយាចិត្ត ៤ លោកុត្តរចិត្ត ៧ (រៀរបឋមមគ្គ)។

៩៤.បុ.តើដូចម្តេចហៅថា ធាតុ?អ្វីខ្លះ?

វិ.មិនមែនសត្វ មិនមែនជីវៈ។ មាន ៧ យ៉ាង

ក.ចក្ខុវិញ្ញាណ ២ ជាចក្ខុវិញ្ញាណធាតុ១

ខ.សោតវិញ្ញាណ ២ ជាសោតវិញ្ញាណធាតុ១

គ.ឃានវិញ្ញាណ ២ ជាឃានវិញ្ញាណធាតុ ១

ឃ.ជីវ្ហាវិញ្ញាណ ២ ជាជីវ្ហាវិញ្ញាណធាតុ ១

ខ.កាយវិញ្ញាណ ២ ជាកាយវិញ្ញាណធាតុ ១

ប.មនោធាតុ ៣ ជាមនោធាតុ ១

ឆ.ចិត្តដែលនៅសល់ជាមនោវិញ្ញាណធាតុ១។

VIDEO 1

បកិណ្ណកសង្កហវិភាគ

COMPENDIUM OF THE
MESCELLANEOUS

បកិណ្ណកៈ ប្រែថា ខ្ចាត់ខ្ចាយ បន្តិចបន្តួច និង

រាយរង។ (Miscellaneous or Mixed)

សង្កហៈ ប្រមូលការ សង្រ្គោះ។ (Compendium or
Summary)

បកិណ្ណកសន្តហៈត្រូវវេសិក្សា ៦ ចំណុច

Classification in sixfold:

១.វេទនាសន្តហៈ ការសង្រ្គោះចិត្តនិងចេតសិក

ដោយវេទនា ៣ ឬ ៥ ។ Feeling analyzed as
threefold and fivefold

២.ហេតុសន្តហៈ ការសង្រ្គោះចិត្តចេតសិក

ដោយហេតុ ៦ ។ Analysis of roots (6)

៣.កិច្ចសន្តហៈ ការសង្រ្គោះចិត្តចេតសិកដោយ

កិច្ច ១៤ ។ Analysis of Functions (14)

៤.ទ្វារសន្តហៈ ការសង្រ្គោះចិត្តចេតសិកដោយ

ទ្វារ ៦ ។ Analysis of Doors (6)

៥.អារម្មណសន្តហៈ ការសង្រ្គោះចិត្តចេតសិក

ដោយអារម្មណ៍ ៦ ។ Analysis of object (6)

៦.វត្ថុសង្ខហៈ ការសង្រ្គោះចិត្តចេតសិកដោយ

វត្ថុ ។ Analysis of base (6)

VIDEO 2

១.វេទនាសង្ខហៈ

Compendium of Feeling

វេទនា មានវចនន្តៈ

A universal mental factor, the cetasika with the function of experiencing the “flavor” of the object.

១.វេទយតីតិ = វេទនា ធម្មជាតិឯណា រមែង
សោយនូវអារម្មណ៍ ព្រោះហេតុនោះ ធម្មជាតិនោះ
ឈ្មោះថា វេទនា។

២.វិន្ទន្តិ ឯតាយាតិ សក្កាសាតំ វា អសាតំ វា លកន្តីតិ = វេទនា សត្វទាំងឡាយរមែង បាននូវសេចក្តីដឹង ថាពេញចិត្តនិងមិនពេញចិត្ត ដោយធម្មជាតិនុ៎ះ ព្រោះហេតុនោះ ឈ្មោះថា **វេទនា**។

៣.វេទយិតំ = វេទនា ការសោយនូវអារម្មណ៍ ឈ្មោះថា **វេទនា**។

លក្ខណៈរបស់វេទនា ៥

Characteristic of Feeling in fivefold:

១.សុខវេទនា មានការសោយដោយដ្ឋព្វារម្មណ៍ ដែលគួរប្រាថ្នា ជាលក្ខណៈ។ Pleasant feeling – has the characteristic of experiencing desirable tangible object.

២.ទុក្ខវេទនា មានការសោយដោយដ្ឋព្វារម្មណ៍ ដែលមិនគួរប្រាថ្នា ជាលក្ខណៈ។ Painful feeling – has the characteristic of experiencing undesirable tangible object.

៣.សោមនស្សវេទនា មានការសោយ អារម្មណ៍ដែលគួរប្រាថ្នា ដោយសភាវៈខ្លះ ដោយ បរិកប្ប្យខ្លះ ជាលក្ខណៈ។ Joyful feeling – has the characteristic of experiencing a desirable object.

៤.ទោមនស្សវេទនា មានការសោយអារម្មណ៍ ដែលមិនគួរប្រាថ្នា ដោយសភាវៈខ្លះ ដោយបរិកប្ប ខ្លះ ជាលក្ខណៈ។ Displeasure feeling – has the characteristic of experiencing undesirable object.

៥. ឧបេក្ខាវេទនា មានការសោយអារម្មណ៍

ដែលជាកណ្តាល ជាលក្ខណៈ។ Indifference feeling – has the characteristic of being felt as neutral.

១. វេទនា ២ ន័យ

Feeling classified in two ways:

ន័យទី ១ (អារម្មណ៍នុតវនលក្ខណន័យ)
ដោយការសោយអារម្មណ៍មាន ៣ គឺ

According to sense objects:

១. សុខវេទនា សោយអារម្មណ៍ជាសុខ Pleasant

២. ទុក្ខវេទនា សោយអារម្មណ៍ជាទុក្ខ Painful

៣.អទុក្ខមសុខវេទនា សោយអារម្មណ៍ជាកណ្តាល។ Indifferent or neutral feeling

សុខ វចនក្តីថា **សុខយតីតិ** = **សុខា** សភាវៈឯណាវមែងញ៉ាំងសម្បយុត្តធម៌ (ចិត្តនិងចេតសិក) ប្រកបជាមួយសុខវេទនា និងករជកាយ (រាងកាយដែលកើតពីទឹកអិលនិងលោហិត) ព្រោះហេតុនោះសភាវៈនោះ ឈ្មោះថា **សុខ**។

វចនក្តីទុក្ខ

(១).**ទុក្ខយតីតិ** = **ទុក្ខំ** សភាវៈណាវមែងធ្វើបុគ្គលឱ្យជាទុក្ខ ព្រោះហេតុនោះ សភាវៈនោះ ឈ្មោះថា **ទុក្ខ**។

(២). **ទុដ្ឋុ ខនតិ ភាយិកសុខន្តិ** = **ទុក្ខំ** សភាវៈ
ណាសោយទុក្ខខាងផ្លូវកាយ ដោយមិនល្អ ព្រោះ
ហេតុនោះ សភាវៈនោះ ឈ្មោះថា **ទុក្ខ**។

(៣). **ទុក្ខវេល ខមិតព្វន្តិ** = **ទុក្ខំ** សភាវៈដែលអត់
ធន់បានដោយកម្រ ព្រោះហេតុនោះ សភាវៈនោះ
ឈ្មោះថា **ទុក្ខ**។

៤. **ទុក្ខំ ខំ ឱកាសទានំ ឯតស្សតិ** = **ទុក្ខំ**
សភាវៈណា រមែងឱ្យកើតនូវឱកាសបានដោយ
លំបាក ព្រោះហេតុនោះ សភាវៈនោះ ឈ្មោះថា
ទុក្ខ។

អទុក្ខមសុខ មានវចនក្តៈថា **ន ទុក្ខា ន**
សុខាតិ = **អទុក្ខមសុខា** ធម្មជាតិមិនមែនជាទុក្ខ

និងមិនមែនជាសុខ ព្រោះហេតុនោះ សភាវៈនោះ
ឈ្មោះថា **អទុក្ខមសុខ**។

សួរថា៖ ក្នុងទីខ្លះទ្រង់ត្រាស់វេទនាទុកត្រឹមតែ២
យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ មិនមានអទុក្ខមសុខវេទនាទេ ដូច
ទ្រង់ត្រាស់ទុកថា៖ **ទ្វេមា ភិក្ខុវេ វេទនា
សុខា ទុក្ខា** ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ វេទនានេះមាន២
យ៉ាងគឺ សុខវេទនា១ ទុក្ខវេទនា១ ដូច្នោះ។ ព្រោះ
ហេតុអ្វីក្នុងកន្លែងមួយ ទ្រង់កាន់យកអទុក្ខមសុខ
វេទនាហើយត្រាស់វេទនាទុក ៣ យ៉ាង តែក្នុងទីដទៃ
ទៀត ទ្រង់មិនកាន់យកអទុក្ខមសុខវេទនា ត្រាស់
វេទនាទុក២ យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ?

ឆ្លើយថា៖ ក្នុងទីខ្លះទ្រង់ត្រាស់វេទនាទុកត្រឹម២
 យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ ក៏ពិតតែការដែលមិនត្រាស់អទុក្ខម
 សុខវេទនាទុកផងនោះ មិនមែនព្រោះទ្រង់មិនកាន់
 យកវេទនានេះឡើយ មែនពិត ទ្រង់កាន់យកហើយ
 ដោយពាក្យថា **សុខវេទនា ទុក្ខវេទនា** នុ៎ះឯង ពោល
 គឺប្រសិនបើអទុក្ខមសុខវេទនានោះ ប្រព្រឹត្តទៅរួម
 គ្នាជាមួយធម៌ដែលមានទោស គឺកិលេសមានជាតិ
 ជាអកុសលក្តី ជាវិបាកដែលមានអារម្មណ៍ជា
 អនិជ្ជារម្មណ៍ ព្រោះជាផលរបស់អកុសលក្តី ក៏
 សង្គ្រោះចូលក្នុងទុក្ខវេទនា ប្រសិនបើអទុក្ខមសុខ
 វេទនានោះប្រព្រឹត្តទៅរួមគ្នា ជាមួយធម៌ដែលមិន
 មានទោសទេ មានជាតិជាអកុសល ឬកិរិយាក្តី ជា
 វិបាកដែលមានអារម្មណ៍ជាតិជ្ជារម្មណ៍ ព្រោះជា

ផលរបស់កុសលក្តី ក៏សង្គ្រោះចូលក្នុងសុខវេទនា
បានន័យថា ក្នុងវេទនា២ នោះទ្រង់កាន់យកអទុក្ខម
សុខវេទនាហើយផងដែរ តាមប្រការដូចពោមកនេះ
ដូច្នោះឯង។

ក្នុងព្រះសូត្រខ្លះទ្រង់ត្រាស់ដល់វេទនាទុកហាក់ដូច
ជា វេទនានេះមានត្រឹមតែមួយប៉ុណ្ណោះ គឺ ទុក្ខ
វេទនា យ៉ាងនេះថា៖ **យំ ភិក្ខុ វេទនយំនំ ឥន
មេត្ត ទុក្ខស្ស** វេទនាឯណានីមួយឈ្មោះថា ទុក្ខ
ក្នុងទីនេះ ដូច្នោះគប្បីជ្រាបថា ទ្រង់ត្រាស់ពាក្យនោះ
ទុក ទ្រង់មិនមានបំណងនឹងបំព្រួញវេទនាទាំងអស់
ចូលជាវេទនាមួយ គឺទុក្ខវេទនាទេ តែត្រាស់ពាក្យ
នេះទុកថា ដោយមានបំណងនឹងសម្តែងឱ្យជ្រាបថា
វេទនាទាំងឡាយ នឹងបែងចែកជាប៉ុន្មានក៏ដោយ

នីមួយៗសុទ្ធតែជាទុក្ខ សុខវេទនាក៏ជាទុក្ខ ទុក្ខ
វេទនាក៏ជាទុក្ខ អទុក្ខមសុខវេទនាក៏ជាទុក្ខ ឧបេក្ខា
វេទនាក៏ជាទុក្ខ ព្រោះប្រកបដោយសភាពដែលជា
ទុក្ខដែលផ្សេងគ្នាយ៉ាងនេះគឺ៖

ទុក្ខវេទនាទាំងផ្លូវកាយទាំងផ្លូវចិត្ត មានសភាពជា
ទុក្ខ ដោយអំណាចជាសភាវៈដែលសត្វទាំងឡាយ
ទ្រាំបានដោយលំបាក ត្រាស់ហៅថា **ទុក្ខទុក្ខ** ប្រែ
ថា ទុក្ខ គឺសភាពដែលទ្រាំបានដោយលំបាក នុ៎ះឯង
ឬម្យ៉ាងទៀតថា **សភាវទុក្ខ** ប្រែថា ទុក្ខដោយ
សភាវៈ ព្រោះហេតុមានសភាពដែលទ្រាំបានដោយ
លំបាកនុ៎ះឯង។ ចំណែកសុខវេទនាទាំងឡាយ ទាំង
ផ្លូវកាយទាំងផ្លូវចិត្ត ដែលបានឈ្មោះថា សុខ ដោយ
អត្ថថា សត្វទាំងឡាយទាំបានដោយងាយប៉ុណ្ណោះ

សូម្បីជាវេទនាដែលសត្វត្រេកអរ ក៏មានសភាពជា
 ទុក្ខនុ៎ះឯង ព្រោះហេតុអ្វី? ព្រោះជារបស់មិនទៀង
 ប្រែប្រួលទៅយ៉ាងដទៃបាន មែនពិត កាលសុខ
 វេទនានោះដល់នូវការអស់ទៅ សាបសូន្យទៅ ប្រែ
 ប្រួលទៅ សត្វទាំងឡាយដែលត្រេកអរក្នុងសុខ
 វេទនានោះ រមែងក្តៅក្រហាយ ស្តាយសុខវេទនា
 នោះ ព្រោះហេតុនោះ សូម្បីសុខវេទនាក៏ចាត់ថាជា
 ទុក្ខ ទ្រង់ត្រាស់ហៅថា **វិបរិណាមទុក្ខ** ប្រែថា
 ទុក្ខ គឺសភាពប្រែប្រួល ដោយអំណាចជាហេតុកើត
 ឡើងនៃទុក្ខផ្លូវចិត្ត ចំណែក**អទុក្ខមសុខវេទនា** ឬ
 ម្យ៉ាងទៀតហៅថា **ឧបេក្ខាវេទនា** (រួមទាំងឧបាទាន
 ក្នុងដ៏សេស) មិនមានអាការដែលជាទុក្ខពិសេស
 ពោល គឺសភាពដែលទ្រាំបានដោយលំបាកទុក្ខ

វេទនានិងមិនមានអាការដែលជាហេតុកើតឡើងនៃ
 ទុក្ខផ្លូវចិត្ត ក្នុងគ្រាដែលប្រែប្រួលទៅដូចសុខវេទនា
 ត្រឹមតែជាសង្ខារ ដែលជាប់ទាក់ទងដោយហេតុ
 បច្ច័យក៏រមែងមានការកើតឡើង រលត់ទៅជាធម្មតា
 អទុក្ខមសុខវេទនា (រួមទាំងឧបាទានក្ខន្ធដ៏សេស)
 នេះទើបជារបស់មិនទៀង របស់មិនទៀងរបស់នោះ
 ជាទុក្ខ គឺជាទុក្ខព្រោះត្រូវបៀតបៀនដោយការកើត
 ឡើង និងការរលត់នុះឯង ហៅថា **សង្ខារទុក្ខ** ប្រែ
 ថា ទុក្ខប្រចាំសង្ខារ ជាទុក្ខដែលមានដល់សត្វទាំង
 ឡាយស្មើគ្នា។

ចិត្ត ១២១ ដោយវេទនា ៣

Classification feeling by way of Consciousness (121)

**១.សុខវេទនាមាន ៦៣ គឺ សុខសហគតកាយ
វិញ្ញាណ ១ សោមនស្សសហគតចិត្ត៦២។**

1.wholesome-resultant body-consciousness accompanied by pleasant feeling. Sixty-two kinds of consciousness accompanied by joy.

**២.ទុក្ខវេទនាមាន ៣ គឺ ទុក្ខសហគតកាយ
វិញ្ញាណ ១ ទោមនស្សវេទនា ២។**

2. unwholesome-resultant body-consciousness accompanied by painful feeling. Two types of consciousness connected with aversion are accompanied by displeasure.

៣.អនុក្ខមសុខវេទនា ៥៥ គឺ កាមឧបេក្ខា
៣២ រូបាវចរវបញ្ចមជ្ឈានចិត្ត៣ អរូបាវចរឈាន១២
លោកុត្តរវបញ្ចមជ្ឈានចិត្ត៨។

Fifty-five are equanimity:

32 sense consciousness

3 of the fifth jhana

12 of the immaterial jhana

8 supramundane (the path and fruits pertaining to the fifth supramundane jhana).

ន័យទី ២ ដោយឥន្ទ្រិយភេទន័យមាន ៥គឺ

By way of the governing faculty, in fivefold:

១.សុខិ្រន្ទ្រិយ គឺសុខសហគតកាយវិញ្ញាណ១

Body-consciousness accompanied by pleasure.

២. ទុក្ខិទ្ធិយ គឺ ទុក្ខសហគតកាយវិញ្ញាណ១

Body-consciousness accompanied by pain.

៣. សោមនស្សិទ្ធិយ គឺសោមនស្សសហគតចិត្ត

៦២ ចែកជា ២ គឺ

Sixty-two joy-consciousness divided in two:

ក. កាមសោមនស្សចិត្ត ១៨

- ✓ លោភសោមនស្សចិត្ត ៤
- ✓ សោមនស្សសន្តិរណចិត្ត ១
- ✓ សោមនស្សហសិតុប្បាទចិត្ត ១
- ✓ មហាកុសលសោមនស្សចិត្ត ៤
- ✓ មហាវិបាកសោមនស្សចិត្ត ៤
- ✓ មហាកិរិយាសោមនស្សចិត្ត ៤ ។

ខ.ឈានសោមនស្សចិត្ត ៤៤

- ✓ បឋមជ្ឈានចិត្ត ១១
- ✓ ទុតិយជ្ឈានចិត្ត ១១
- ✓ តតិយជ្ឈានចិត្ត ១១
- ✓ ចតុត្ថជ្ឈានចិត្ត ១១។

៤.ទោមនស្សិន្ទ្រិយ គឺ ទោសមូលចិត្ត២

៥.ឧបេក្ខិន្ទ្រិយ គឺ ឧបេក្ខាវេទនា ៥៥ ចែកជា ២

ក.កាមឧបេក្ខាចិត្ត ៣២ គឺ

- ✓ ឧបេក្ខាលោភមូលចិត្ត ៤
- ✓ ឧបេក្ខាមោហមូលចិត្ត ២
- ✓ ឧបេក្ខាអហេតុកចិត្ត ១៤
- ✓ ឧបេក្ខាមហាកុសលចិត្ត ៤

- ✓ ឧបេក្ខាមហាវិបាកចិត្ត ៤
- ✓ ឧបេក្ខាមហាកិរិយាចិត្ត ៤ ។

ខ.ឈានឧបេក្ខាចិត្ត ២៣ គឺ

- ✓ រូបាវចរបញ្ចមជ្ឈានចិត្ត ៣
- ✓ អរូបាវចរចិត្ត ១២
- ✓ លោកុត្តរបញ្ចមជ្ឈានចិត្ត ៨ ។

វេទនានិចចេតសិក ២ ន័យ

ក.វេទនាកើតជាមួយនឹងចេតសិក

ខ.ចេតសិកកើតរួមជាមួយនឹងវេទនា

វេទនា ៥ កើតរួមជាមួយនឹងចេតសិក

១.សុខ ឬទុក្ខ កើតរួមនឹងសព្វចិត្តសាធារណ
ចេតសិក ៦ (រៀវវេទនា)

ភិក្ខុ អគ្គមិគ្គោ យុន យី

Abhidhamma in daily life.

២.សោមនស្ស កើតនឹងចេតសិក ៤៦ គឺ អញ្ញសមាណាចេតសិក ១២ (រៀរវេទនា) អកុសលចេតសិក ៩ (រៀរទោចតុក្កៈ៤ វិចិកិច្ចា១) សោភណាចេតសិក២៥។

៣.ទោមនស្ស កើតរួមនឹងចេតសិក ២១ គឺ អញ្ញសមាណាចេតសិក ១១ (រៀរវេទនា បីតិ) អកុសលចេតសិក១០(រៀរលោតិកៈ៣ វិចិកិច្ចា១)។

៤.ឧបេក្ខា កើតរួមនឹងចេតសិក ៤៦ គឺ អញ្ញសមាណាចេតសិក ១១ (រៀរវេទនា បីតិ) អកុសលចេតសិក១០ (រៀរទោចតុក្កៈ៤) សោភណាចេតសិក ២៥។

ចេតសិកកើតរួមនឹងវេទនា

១.ចេតសិកកើតរួមនឹងវេទនា ១ មាន ៦ គឺ

- ❖ បីតិ១ កើតរួមនឹងសោមនស្សតែម្យ៉ាង
- ❖ ទោចតុក្កៈ៤ កើតរួមនឹងទោមនស្សតែម្យ៉ាង
- ❖ វិចិកិញ្ញា១ កើតរួមនឹងឧបេក្ខាតែម្យ៉ាង

២.ចេតសិកកើតរួមនឹងវេទនា ២ មាន ២៨

- ❖ លោតិកៈ ៣ និងសោភណចេតសិក ២៥
កើតរួមនឹងសោមនស្សវេទនាក៏បាន និង
ឧបេក្ខាវេទនាក៏បាន។

៣.ចេតសិកកើតរួមនឹងវេទនា ៣ មាន ១១

- ❖ មោចតុក្កៈ ៤ ថ្ងៃទុកៈ ២ វិតក្កៈ វិចារៈ
អធិមោក្ខៈ វិរិយៈ និងឆន្ទៈ កើតរួមនឹង
សោមនស្ស ទោមនស្ស និងឧបេក្ខា។

៤.ចេតសិកកើតនឹងវេទនា ៥ មាន ៦ គឺ

- ❖ សព្វចិត្តសាធារណចេតសិក ៦ (រៀរវេទនា)

៥.ចេតសិកមិនកើតនឹងវេទនា មាន ១ គឺ

- ❖ វេទនាចេតសិក ។

តារាងវេទនា ៥

វេទនា ៥	ចំនួនចិត្ត
សុខវេទនា	១
ទុក្ខវេទនា	១
សោមនស្សវេទនា	៦២
ទោមនស្សវេទនា	២
ឧបេក្ខាវេទនា	៥៥

(ចប់វេទនាសង្គហៈ)

Video3

២.ហេតុសង្គហៈ

Compendium of Roots

ហេតុ មាន៥បទគ្រឹះថា

(១) ហិនោតិ គច្ឆតិ បរិណមយ្យការិយរូប
តន្តិ = ហេតុ សភាវៈឯណាមែងដល់នូវភាពប្រែ
ប្រួល គឺធ្វើឱ្យប្រែប្រួល ព្រោះហេតុនោះ សភាវៈ
នោះ ឈ្មោះថា ហេតុ។

(២).ហិនោតិ បតិជ្ជាតិ ផលមេត្តាតិ =
ហេតុ ផលមែងតាំងនៅក្នុងធម៌នុ៎ះ ព្រោះហេតុ
នោះ ធម៌នោះ ឈ្មោះថា ហេតុ។

(៣). **ហិនោតិ បវត្តតិ ផលំ ឯតេនាតិ = ហេតុ** ផលរមែងប្រព្រឹត្តទៅដោយសភាវៈនុ៎ះ ព្រោះហេតុនោះ សភាវៈនោះ ឈ្មោះថា **ហេតុ**។

ហេតុមាន ៦

Six roots

១.លោភហេតុ បានដល់ លោភចេតសិក

-Greedy root

២.ទោសហេតុ បានដល់ ទោសចេតសិក

-Hatred root

៣.មោហហេតុ បានដល់ មោហចេតសិក

-Delusion root

៤.អលោភហេតុ បានដល់ អលោភចេតសិក

-Non-craving root

៥.អទោសហេតុ បានដល់ អទោសចេតសិក

-Non-hatred root

៦.អមោហហេតុ បានដល់ បញ្ញាចេតសិក។

-Non-delusion root

Video3

ហេតុ ៤ យ៉ាង (អដ្ឋកថាអដ្ឋសាលិនី)

១.ហេតុហេតុ ហេតុគឺប្លូសគល់ បានដល់ កុសល
ហេតុ អកុសលហេតុ អព្យាកតហេតុ។ “rooted “

២.បច្ចុយហេតុ ហេតុដែលជាបច្ច័យ ដូចពុទ្ធដីកា ត្រាស់ថា: ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយមហាក្ខតទាំង៤ ជា ហេតុមហាក្ខតទាំង ៤ ជាបច្ច័យដែលនាំឱ្យបញ្ញត្តិនូវ រូបក្ខន្ធវ។ “condition dharma”

៣.ឧត្តមហេតុ ហេតុប្រសើរ គឺជាប្រធាននៃ បណ្តាហេតុទាំងឡាយដែលញ៉ាំងផលនោះៗ ឱ្យ កើតឡើង។ “conditionalities – volitional action”

៤.សាធារណហេតុ ហេតុដែលជាទូទៅប្រៀប ដូចជា ឱជៈដី និងឱជៈទឹកជាបច្ច័យដល់ដើមឈើ និងផ្លែឈើគ្រប់ប្រភេទ យ៉ាងណាអវិជ្ជារមែងជា សាធារណហេតុដល់កុសលសង្ខារ និងអកុសល សង្ខារក៏យ៉ាងនោះដែរ។ ”all phenomenon that functions as a cause or reason for other things ”

ចំណាំ: ហេតុ ដែលសំដៅយកក្នុងហេតុសង្គហៈ
នេះគឺ ហេតុហេតុ។

ចែកដោយហេតុ ២ ប្រភេទ

Roots enumerated in twofold:

១.អហេតុភវិត្ត ចិត្តដែលមិនប្រកបជាមួយនឹង
ហេតុណាមួយបានដល់ចិត្ត ១៨ គឺ

Rootless consciousness namely:

- ✓ បញ្ចក្ខារវជ្ជនចិត្ត ១ Five-door adverting
- ✓ ទ្វិបញ្ចវិញ្ញាណចិត្ត ១០ The two sets of fivefold sense consciousness
- ✓ សម្បដិច្ចន្ទចិត្ត ២ Receiving

សន្តិវណចិត្ត ៣ Investigating

មនោទ្វារវដ្តនចិត្ត ១ Determining

ហសិតុប្បាទចិត្ត ១ Smiling

២.សហេតុកចិត្ត ចិត្តដែលកើតឡើងមានហេតុ

៦ ណាមួយ ឬច្រើនប្រកបជាមួយ ៧១ ឬ១០៣

Consciousness with roots:

✓ អកុសលចិត្ត ១២ (12 unwholesome
consciousness)

កាមាវចរសោភណចិត្ត ២៤ (24 sense-sphere
beautiful consciousness)

មហត្តតចិត្ត ២៧ (27 sublime consciousness)

លោកុត្តរចិត្ត ៨ ឬ ៤០ (8 or 40 supramundane
consciousness)

Video4

សហេតុកចិត្តចែកជា ៣ ប្រភេទ

**Consciousness with roots enumerate
in three-fold:**

១. ឯកហេតុកចិត្ត ចិត្តដែលមានហេតុតែ ១
មាន ២ ដួង គឺមោហមូលចិត្ត ២។ With one root –
they are the two-hatred consciousness

២. ទ្វិហេតុកចិត្ត ចិត្តដែលប្រកបដោយហេតុ២
មាន ២២ គឺ (22 consciousness associated with
2 roots)

- ✓ **លោភមូលចិត្ត ៨** (លោភហេតុ មោហហេតុ)
8 Greed consciousness (craving root,
delusion root)
- ✓ **ទោសមូលចិត្ត ២** (ទោសហេតុ មោហហេតុ)

2 aversion consciousness (hatred root, delusion root)

- ✓ មហាកុសលញ្ញាណវិប្បយុត្តចិត្ត ៤ (អលោភហេតុ អទោសហេតុ) 4 great wholesome consciousness dissociated from knowledge (non-greed, non-hate root)

មហាវិបាកញ្ញាណវិប្បយុត្ត ៤ (អលោភហេតុ អទោសហេតុ) 4 great resultants consciousness dissociated from knowledge (non-greed, non-hate root)

មហាកិរិយាញ្ញាណវិប្បយុត្ត ៤ (អលោភហេតុ អទោសហេតុ) 4 great functional consciousness dissociated from knowledge (non-greed, non-hate root)

៣.តិហេតុភវចិត្ត ចិត្តដែលប្រកបដោយហេតុ៣
 មាន ៤៧ ឬ៧៩ (អលោភហេតុ អទោសហេតុ
 អមោហហេតុ) Consciousness associated with
 three roots: (non-greed, non-hate, non-delusion)
 មហាកុសលញ្ញាណសម្បយុត្តចិត្ត៤ (អលោភហេតុ
 អទោសហេតុ អមោហហេតុ) (4 great wholesome
 consciousness associated with knowledge.)

មហាវិបាកញ្ញាណសម្បយុត្តចិត្ត ៤ (4 great
 resultant consciousness associated with
 knowledge.)

មហាកិរិយាញ្ញាណសម្បយុត្តចិត្ត៤ (4 great
 functional consciousness associated with
 knowledge.)

មហគ្គតចិត្ត ២៧ (27 Sublime consciousness)

លោកុត្តរចិត្ត ៨ ឬ ៤០ (8 or 40 Supramundane consciousness.)

មានសំណួរថា កាមាវចរកុសលចិត្តដែលមានហេតុ ២ ហៅថា ញាណវិប្បយុត្តនោះមានបាន ដូចម្តេច ព្រោះធម៌ទាំងឡាយបានឈ្មោះថា កុសល ព្រោះ កើតអំពីភាពឆ្លាតមិនមែនឬ ដែលមានហេតុ២ មិន គួរនឹងមានឬបើនឹងមានបាន ក៏មិនគួរនឹងរាប់ថាជា កុសល ព្រោះមិនបានកើតអំពីភាពឆ្លាត ដោយ អំណាចមិនមានភាពឆ្លាត ឬបញ្ញាប្រកបជាមួយ?

ឆ្លើយថា ហេតុនៃភាវៈជាញាណវិប្បយុត្ត និងភាវៈ ជាញាណសម្បយុត្ត នៃកាមាវចរកុសលចិត្តនោះ សូម្បីជាញាណវិប្បយុត្ត ក៏មានបាន និងសូម្បីជា ញាណវិប្បយុត្តមិនបានកើតអំពីភាពឆ្លាត គឺមិន

មានបញ្ញាប្រកបជាមួយក៏ដោយ ក៏គង់មានភាពជាកុសល ដូចគ្នាជាមួយពួកញ្ញាណសម្បយុត្តទាំងឡាយនុ៎ះឯង ព្រោះមានវិបាក មានអានិសង្សដូចពួកញ្ញាណសម្បយុត្តប្រៀបដូចជាផ្លិត សូម្បីធ្វើអំពីវត្ថុដទៃ ដែលមិនមែនជាស្លឹកឆ្នោត តែព្រោះហេតុដែលមានរូបរាងលក្ខណៈ ដូចផ្លិតស្លឹកឆ្នោត ជនទាំងឡាយតែងហៅថា ផ្លិតស្លឹកឆ្នោត យ៉ាងណាមិញកុសលចិត្តជាញ្ញាណសម្បយុត្ត ឈ្មោះថាកុសល ព្រោះកើតពីភាពឆ្លាត ឯចិត្តជាញ្ញាណវិប្បយុត្ត សូម្បីមិនបានកើតពីភាពឆ្លាតព្រោះមិនមានបញ្ញា តែព្រោះហេតុដែលមានវិបាកមានអានិសង្សដែលគួរប្រាថ្នា។

ថែក្របភេទនៃសោភណ និងអសោភណ

ក.អសោភណហេតុ ៣ គឺ លោភហេតុ
ទោសហេតុ មោហហេតុ ដែលប្រកបក្នុងអកុសល
ចិត្ត ១២ តាមសមគួរ។

ខ.សោភណហេតុ ៣ គឺ អលោភហេតុ អទោស
ហេតុ អមោហហេតុ ដែលប្រកបក្នុងសោភណចិត្ត
៥៩ ឬ ៩១។

Video5

ហេតុជាមួយនឹងធម៌

ហេតុទាំង ៦ ជានាមធម៌ រមែងជួយជ្រោមជ្រែងដល់
នាមធម៌ និងរូបធម៌ មាន ៣ ប្រការ គឺ អកុសលធម៌
កុសលធម៌ និងអព្យាកតធម៌។

ចែកហេតុប្រភេទនៃធម៌

ក.អកុសលហេតុ ៣ = លោភ ទោស មោហ

ខ.កុសលហេតុ ៣ = អលោភ អទោស អមោហ

គ.អព្យាកតហេតុ ៣ = អលោភ អទោស អមោហ។

ហេតុដោយប្រភេទនៃជាតិ

ហេតុគិតតាមជាតិមាន ៤ ជាតិ និងគិតតាមហេតុ
មាន ១២ ហេតុ គឺ

ក.អកុសលជាតិ មាន ៣គឺ លោភ ទោស មោហ

ខ.កុសលជាតិ មាន ៣ គឺ អលោភ អទោស អមោហ

គ.វិបាកជាតិ មាន ៣ គឺ អលោភ អទោស អមោហ

ឃ.កិរិយាជាតិ មាន ៣ អលោភ អទោស អមោហ។

ហេតុដោយប្រភេទនៃភូមិ

គិតតាមភូមិរបស់ចិត្តហើយ មាន ១៥ ហេតុគឺ

ក. **កាមភូមិ** មាន ៦ ហេតុ គឺ លោភ ទោស មោហ
អលោភ អទោស អមោហ។

ខ. **រូបភូមិ** មាន ៣ ហេតុ គឺ អលោភ អទោស
អមោហ។

គ. **អរូបភូមិ** មាន ៣ ហេតុគឺ អលោភ អទោស
អមោហ។

ឃ. **លោកុត្តរភូមិ** មាន ៣ ហេតុគឺ អលោភ អទោស
អមោហ។

ថែកហេតុដោយប្រភេទនៃបុគ្គល

ក.បុថុជ្ជន មាន ៦ ហេតុ

ខ.សោតាបន្នបុគ្គល មាន ៦ ហេតុ

គ.សកទាគាមិបុគ្គល មាន ៦ ហេតុ

ឃ.អនាគាមិបុគ្គល មាន ៥ ហេតុ(រៀរទោសហេតុ)

ង.ព្រះអរហន្ត មាន ៣ ហេតុ គឺ អលោភហេតុ
អទោសហេតុ អមោហហេតុ។

Video6

សម្តែងហេតុជាមួយនឹងចេតសិក

ចេតសិកណាដែលកើតព្រម ឬប្រកបនឹងហេតុ ៦
ណាៗ ខ្លះ មានការសម្តែងជា ២ ន័យ

១.អគហិតគមានន័យ ចេតសិកដែលរាប់
ហើយ មិនរាប់ទៀត បានសេចក្តីថា ចេតសិកណា
ដែលបានយកមកតាំងសម្តែងហើយ មិនរាប់
ចេតសិកនោះដដែលទៀតទេ។

២.គហិតគមានន័យ ចេតសិកដែលរាប់ហើយ
រាប់ទៀតបាន បានសេចក្តីថា កាលយកចេតសិក
ណាមកសម្តែងហើយ ប្រសិនបើចេតសិកដែល
យកមកហើយនៅប្រកបនឹងហេតុដទៃទៀតបាន ក៏
យកមកពោលអាងទៀត។

**សម្តែងចេតសិកដែលប្រកបនឹងហេតុ
ដោយអគហិតគមានន័យចែកជា ៧ ន័យ**

១.អហេតុកចេតសិក ចេតសិកមិនមានហេតុ
ប្រកបនោះមិនមាន។

២.ឯកហេតុកចេតសិក ចេតសិកដែលប្រកប
បាន ១ ហេតុ មាន ៣ គឺ

- ✓ លោកចេតសិក មាន មោហហេតុ
- ✓ ទោសចេតសិក មាន មោហហេតុ
- ✓ វិចិកិត្តាចេតសិក មាន មោហហេតុ។

៣.ទ្វិហេតុកចេតសិក ចេតសិកដែលប្រកប
បាន ២ ហេតុ មាន ៩ គឺ

-**មោហចេតសិក** មាន លោកហេតុ ទោសហេតុ

-**ទិដ្ឋិចេតសិក មានៈចេតសិក** មាន លោក
ហេតុ មោហហេតុ ។

- ឥស្សាចេតសិក
  - មច្ឆរិយចេតសិក
  - កុក្កុច្ចចេតសិក
- } ទោសហេតុ មោហហេតុ

- **អលោកចេតសិក** មាន អទោសហេតុ អមោហហេតុ

- **អទោសចេតសិក** មាន អលោកហេតុ អមោហហេតុ

- **បញ្ញាចេតសិក** មាន អលោកហេតុ អទោសហេតុ

៤. **តិបោតុកចេតសិក** ចេតសិកដែលមានហេតុ ៣ ប្រកបមាន ២៧ គឺ

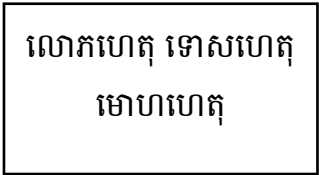
-អហិរិកចេតសិក

-អនោត្តប្បចេតសិក

-ឧទ្ធច្ចេតសិក

-ចឺនចេតសិក

-មិទ្ធចេតសិក

សោភណចេតសិក ២២ (រឿរអលោភៈ អទោសៈ បញ្ញា)។

៥. **ចតុហេតុកចេតសិក** ចេតសិកដែលមាន ហេតុប្រកប ៤ ហេតុ មិនមាន។

៦. **បញ្ចហេតុកចេតសិក** ចេតសិកដែលមាន ហេតុប្រកប ៥ ហេតុ មាន ១ គឺ

អិក្ខុ អគ្គមិគ្គោ យុន យី

Abhidhamma in daily life.

-**បីតិចេតសិក** មាន លោកហេតុ មោហហេតុ
អលោកហេតុ អទោសហេតុ អមោហហេតុ។

៧.**នហេតុកចេតសិក** ចេតសិកដែលមានហេតុ
ប្រកប ៦ ហេតុ មាន ១២ គឺ

-អញ្ញសមាណាចេតសិក ១២ (រៀបរយបីតិ)

Video7

ចែកចេតសិកដោយគហិតគហនន័យ

សម្តែងជា ៤ ន័យ

១.**អហេតុកចេតសិក** ដែលមិនមានហេតុ
ប្រកបមាន ១៣ គឺ

-អញ្ញសមាណាចេតសិក ១២ (រៀរឆន្ទៈ) ដែលប្រកប
នឹងអហេតុក ១៨។

-មោហចេតសិក ១ ដែលប្រកបនឹងមោហមូលចិត្ត
២។

២.៦ កហេតុកចេតសិក ដែលមានហេតុប្រកប
១ ហេតុ មាន ២០ គឺ

- អញ្ញសមាណាចេតសិក ១១
- អហិរិកចេតសិក ១
- អនោត្តប្បចេតសិក ១
- ឧទ្ធច្ចចេតសិក ១
- វិចិកិច្ចាចេតសិក ១

មានហេតុ
១ គឺមោហ
ហេតុ

លោកចេតសិក មានហេតុ១ គឺមោហហេតុ

ទោសចេតសិក មានហេតុ១ គឺមោហហេតុ

មោហចេតសិក មានហេតុ១ គឺបើប្រកបនឹងលោក
មូលចិត្តមានលោកហេតុ១ បើប្រកបនឹងទោសមូល
ចិត្តមានទោសហេតុ១។

អលោកចេតសិក ប្រកបនឹងញ្ញាណវិប្បយុត្ត១២
មានហេតុ ១ គឺ អទោសហេតុ។

អទោសចេតសិក ប្រកបនឹងញ្ញាណវិប្បយុត្ត ១២
មានហេតុ ១ គឺ អលោកហេតុ។

៣. ទ្វិហេតុកចេតសិក ដែលមានហេតុប្រកប ២
ហេតុ មាន ៤៨ គឺ

ក.ចេតសិក ៤៥ (រៀរហេតុកចេតសិក៦ វិចិត្រា១)
ប្រកបនឹងទ្វិហេតុកចិត្ត ២២ គឺ

-អញ្ញសមាណាចេតសិក ១៣ឬ១២ ប្រកបនឹងលោភ
មូលចិត្ត ៨ មានហេតុ២ គឺ លោភហេតុ មោហ
ហេតុ។ និងប្រកបទោសមូលចិត្ត ២ មានហេតុ២ គឺ
ទោសហេតុ មោហហេតុ។ ប្រកបនឹងញ្ញាណវិប្ប
យុត្តចិត្ត ១២ មានហេតុ២ គឺ អលោភហេតុ អទោស
ហេតុ។

អហិកេ:

អនោត្តម្យ:

ឧទ្ធច្ច:

ប្រកបនឹងលោភមូលចិត្តមាន
ហេតុ២គឺ លោភ: មោហ:
ប្រកបនឹងទោសហេតុ២គឺ
ទោស: មោហ:

ទិដ្ឋិចេតសិក មានហេតុ ២ គឺ លោភហេតុ
មោហហេតុ។

ឃានៈចេតសិក មានហេតុ ២ គឺ លោភហេតុ
មោហហេតុ។

ឥស្សរ

មច្ឆុរិយៈ

កុក្កុច្ចៈ

មានទោសហេតុ មោហហេតុ

សីលៈ

វិជ្ជៈ

កើតនឹងលោភ មានលោភហេតុ
មោហហេតុ។ កើតនឹងទោសមាន
ទោសហេតុ មោហហេតុ

សោភណចេតសិក ២២ (រៀរអលោក
អទោស បញ្ញា) ដែលប្រកបដោយញ្ញាណវិប្បយុត្ត
ចិត្ត ១២ មានហេតុ ២ គឺ អលោកហេតុ អទោស
ហេតុ។

ខ.ចេតសិក ៣ អលោកៈ អទោសៈ និងបញ្ញាប្រកប
នឹងតិហេតុកចិត្ត ៤៧ ឬ៧៩ គឺ

អលោកចេតសិក ១ មានហេតុ ២ គឺ អទោសហេតុ
អមោហហេតុ។

អទោសចេតសិក ១ មានហេតុ ២ គឺ អលោកហេតុ
អមោហហេតុ។

បញ្ញាចេតសិក ១ មានហេតុ ២ គឺ អលោកហេតុ
អទោសហេតុ។

៤.តិហេតុកចេតសិក ដែលមានហេតុប្រកប
នឹងហេតុ ៣ មាន ៣៥ គឺ

អញ្ញសមាទាចេតសិក ១៣ មានហេតុ ៣ គឺ
អលោកហេតុ អទោសហេតុ អមោហហេតុ។

សោភណចេតសិក ២២ (រៀរអលោក អទោស
អមោហ)។

រាងចំនួនហេតុពិស្តារ

១.អកុសលហេតុ មាន ២២ គឺ

- លោកហេតុ មាន ៨
- ទោសហេតុ មាន ២
- មោហហេតុ មាន ១២។

២.កុសលហេតុ មាន ១០៧ គឺ

- អលោភហេតុ មាន ៣៧
- អទោសហេតុ មាន ៣៧
- អមោហហេតុ មាន ៣៣ ។

៣.វិបាកហេតុ មាន ១០៧ គឺ

- អលោភហេតុ មាន ៣៧
- អទោសហេតុ មាន ៣៧
- អមោហហេតុ មាន ៣៣។

៤.កិរិយាហេតុ មាន ៤៧ គឺ

- អលោភហេតុ មាន ១៧

- អទោសហេតុ មាន ១៧

- អមោហហេតុ មាន ១៣ ។

(ចប់ហេតុសង្គហៈ)

Video8

៣. កិច្ចសង្ខហៈ

Compendium of Functions

ការរូបរួមនូវចិត្ត ចេតសិក ដោយប្រភេទនៃកិច្ច
ឈ្មោះថា **កិច្ចសង្ខហៈ**។

កិច្ច គឺជាការងារ ឬតួនាទីរបស់ចិត្តនិងចេតសិក ជា
អ្នកគ្រប់គ្រងនិងបញ្ជាលើទ្វារទាំង ៣ គឺ

តាមផ្លូវភាយ ឱ្យសម្រេចជាការប្រព្រឹត្តិផ្សេងៗ មានការអង្គុយ ដេក ដើរ ឈរ ដុស ជូត សរសេរ អក្សរ លក់ដូរជាដើម។

តាមផ្លូវវាចា ឱ្យសម្រេចជាការនិយាយ ការ អាន ច្រៀង យំ សូត្រ ទន្ទេញ សម្តែងធម៌ ជេរជា ដើម។

តាមផ្លូវចិត្ត ឱ្យសម្រេចជាការគិតផ្សេងៗ ទាក់ ទងនឹងរឿងរ៉ាវដែលយើងចង់គិត។

ម្យ៉ាងទៀត ការធ្វើកិច្ចការងាររបស់ចិត្តនិងចេតសិក ចាំបាច់ត្រូវមានស្ថានទី គឺទីតាំងនៃការងារនោះ។

ឧបមា ចិត្ត ចេតសិក អ្នកធ្វើការងារ កិច្ច ប្រៀបដូច ជាការងារផ្សេងៗ ស្ថាន ប្រៀបដូចជាស្ថានទីកន្លែង ធ្វើការងារ។

Video9

កិច្ចរបស់ចិត្ត ១៤

Analysis of functions:

១.បដិសន្ធិកិច្ច នាទីបន្តភពថ្មី ខណៈចិត្តដំបូងដែល
ប្រាកដឡើងក្នុងភពថ្មី។ Rebirth function –
linking the new existence at moment of rebirth.

២.ភវង្គកិច្ច នាទីរក្សាអង្គភព រក្សាកម្មវិបាករបស់
នាមរូប បន្តពីវិបាកបដិសន្ធិនិងកម្មជួររូប។ Life-
continuum - (resultant consciousness) the
function of preserving the continuity of the
individual existence.

៣.អាវជ្ជនកិច្ច នាទីរាវរកអារម្មណ៍ ខណៈចិត្តដំបូង
ដែលផ្តាច់ចេញពីភវង្គកិច្ច តាមបញ្ចេន្ទារ និងមនោ
ទ្វារ។ Adverting – apprehending or to advert
consciousness toward the object.

៤.ទស្សនកិច្ច នាទីឃើញ ចក្ខុវិញ្ញាណកើតឡើង
ព្រោះអាស្រ័យចក្ខុវត្ថុទើបឃើញរូប។

-Seeing the object

៥.សវនកិច្ច នាទីឮ សោតវិញ្ញាណកើតឡើង ព្រោះ
អាស្រ័យសោតវត្ថុទើបឮសំឡេង។

-Hearing sound

៦.យាយនកិច្ច នាទីដឹងក្លិន យានវិញ្ញាណកើតឡើង
ព្រោះអាស្រ័យយានវត្ថុទើបដឹងក្លិន។

-Smelling the object

៧.សាយនកិច្ច នាទីដឹងរស ជិវ្ហាវិញ្ញាណកើតឡើង
ព្រោះអាស្រ័យជិវ្ហាវត្ថុទើបដឹងរស។

-Tasting the object

៨.ជុសនកិច្ច នាទីដឹងជោដ្ឋព្វ កាយវិញ្ញាណកើត
ឡើង ព្រោះអាស្រ័យកាយវត្ថុទើបដឹងការប៉ះខ្ទប់។

-Touching the object

៩.សម្បជិច្ឆន្តកិច្ច នាទីទទួលបញ្ជារម្មណ៍ តអំពី
បញ្ជាវិញ្ញាណ ក្នុងបញ្ចន្ធវារីថី។ Receiving -
performs the function of receiving object from
any five sense doors.

១០.សន្តិរណកិច្ច នាទីពិចារណាអារម្មណ៍ ទទួល
អារម្មណ៍តពីសម្បជិច្ឆន្តចិត្ត។ Investigating –
perform the function of investigating object
follow receiving consciousness.

១១.វោដ្ឋព្វនកិច្ច នាទីកាត់ក្តីអារម្មណ៍ ទទួលតពី
សន្តិរណចិត្ត ដោយសម្រេចភាពជាកុសល ឬ
អកុសលជាដើម។ Determining – perform the

function of determining object follow the investigating consciousness.

១២.ជវនកិច្ច នាទីសេព ឬសោយអារម្មណ៍ ដោយ ជាកុសលចិត្ត អកុសលចិត្ត កិរិយាចិត្ត និងដោយ លោកុត្តរចិត្ត។ បើជាកាមវិចីជាប់តត្តា ៧ ខណៈ ក្នុងអប្បនាវិចី អាចកើតបានច្រើនៗ ខណៈ រហូត ដល់រាប់មិនបាន។ Javana – apperceiving or enjoying the taste of the object.

១៣.តទាលម្ពណកិច្ច នាទីទទួលអារម្មណ៍ តពីជវន ដែលសោយហើយ ក្នុងអារម្មណ៍ដែលមានកម្លាំង ខ្លាំង។ ក្នុងវិចីដែលទទួលអតិមហន្តារម្មណ៍ ឬ វិភូតារម្មណ៍ កើត ២ ខណៈ។ Registration – registering the object immediately after the javanas phase for two mind moment when the object is either very prominent or clear to the mind.

១៤. ចុតិកិច្ច នាទីឃ្លាត ឬរលត់ចាកភពចាស់ ជាចិត្ត
ដួងចុងក្រោយ ដែលនឹងប្រាកដក្នុងភពជាតិនោះ
ហើយ នឹងប្រាកដបានត្រឹមតែ១ ខណៈចិត្តប៉ុណ្ណោះ
ក្នុងភពជាតិនីមួយៗ។ (Death function)

Video10

ចែកកិច្ច ១៤ ដោយចិត្ត ១២១

**Classification the respective function by
way of Consciousness**

១. បដិសន្ធិកិច្ច មានចិត្ត ១៩ គឺ

19 consciousness which perform rebirth
function.

-ឧបេក្ខាមនោវិញ្ញាណធាតុអហេតុកវិបាក ២

-Two investigating consciousness accompanied
by equanimity

-មហាវិបាកចិត្ត ៨ 8 -great resultants

-មហគ្គតវិបាកចិត្ត ៩ -9 fine-material-sphere and immaterial -sphere resultants.

២.ករុណ្ណកិច្ច មានចិត្ត ១៩ ដូចបដិសន្ធិកិច្ចដែរ។

19 consciousness which perform life-continuum. They are the same consciousness as rebirth-linking.

៣.អាវជ្ជនកិច្ច មានចិត្ត ២ គឺ Two Adverting consciousness:

-ឧបេក្ខាមនោធាតុអហេតុកកិរិយា១

The five-sense-door adverting consciousness.

-ឧបេក្ខាមនោវិញ្ញាណធាតុអហេតុកកិរិយា១

The mind-door adverting consciousness.

៤.ទស្សនកិច្ច មានចិត្ត ២ គឺ ចក្ខុវិញ្ញាណ ២

2 Seeing function

៥.សវនកិច្ច មានចិត្ត ២ គឺ សោតវិញ្ញាណ ២

2 Hearing function

៦.ឃាយនកិច្ច មានចិត្ត ២ គឺ ឃានវិញ្ញាណ ២

2 Smelling function

៧.សាយនកិច្ច មានចិត្ត ២ គឺ ជីវ្ហាវិញ្ញាណ ២

2 Tasting function

៨.ផុសនកិច្ច មានចិត្ត ២ គឺ កាយវិញ្ញាណ ២

2 Touching function

៩.សម្បជីព្ជន្តកិច្ច មានចិត្ត ២ គឺ វិបាកមនោធាតុ២

Receiving function

១០.សន្តិរណកិច្ច មានចិត្ត ៣ គឺ

Investigating function

-ឧបេក្ខាមនោវិញ្ញាណធាតុអហេតុករិបាកចិត្ត ២

2 rootless resultants accompanied by equanimity

-សោមនស្សមនោវិញ្ញាណធាតុអហេតុករិបាកចិត្ត ១

The rootless wholesome resultant accompanied by joy.

១១.វោដ្ឋព្វនកិច្ច មានចិត្ត ១ គឺ មនោទ្វារវដ្ឋនចិត្ត ១

Determining function

១២.ជវនកិច្ច មានចិត្ត ៥៥ គឺ 55 consciousness

perform the function of javana.

-អកុសលចិត្ត ១២

-ហសិតុប្បាទចិត្ត ១

- មហាកុសលចិត្ត ៨
- មហាកិរិយាចិត្ត ៨
- មហគ្គតកុសលចិត្ត ៩
- មហគ្គតកិរិយាចិត្ត ៩
- លោកុត្តរចិត្ត ៨ ។

១៣.តទាលម្ពណកិច្ច មានចិត្ត ១១ គឺ

Registering

- សន្តិរណចិត្ត ៣
- មហាវិបាកចិត្ត ៨ ។

១៤.ចុតិកិច្ច មានចិត្ត ១៩ គឺ

19 consciousness perform the function of rebirth

-ឧបេក្ខាមនោវិញ្ញាណធាតុអហេតុកវិបាកចិត្ត ២

-មហាវិបាកចិត្ត ៨

-មហាគ្គតវិបាកចិត្ត ៩ ។

Video11

ចែកចិត្ត ៨៩ ឬ ១២១ ដោយកិច្ច ១៤

**Classification consciousness by
number of Functions**

១.ចិត្តធ្វើនាទីបាន ៥ កិច្ច (បដិសន្ធិ ភវង្គ ចុតិ សន្តិរណ តទាលម្ពណ) មានចិត្ត ២ គឺ

-ឧបេក្ខាវិបាកមនោវិញ្ញាណធាតុ ២

Two types of Investigating conscious accompanied by equanimity perform the fives

function of rebirth-linking, life-continuum, death, registration and investigation.

២.ចិត្តធ្វើកិច្ចបាន ៤ (បដិសន្ធិ ភវង្គ ចុតិ តទាលម្ពណ) មានចិត្ត ៨ គឺ មហាវិបាកចិត្ត ៨។

The eight great resultants perform four functions- rebirth-linking, life-continuum, death and registration.

៣.ចិត្តធ្វើកិច្ចបាន ៣ (បដិសន្ធិ ភវង្គ ចុតិ) មានចិត្ត ៩ គឺ មហាគ្គតវិបាកចិត្ត ៩។ The nine sublime resultants perform three functions – rebirth-linking, life-continuum and death.

៤.ចិត្តធ្វើកិច្ចបាន ២ (សន្តិរណ តទាលម្ពណ) មានចិត្ត ១ គឺ សោមនស្សសន្តិរណចិត្ត១

-The investigating consciousness accompanied by joy performs two functions – investigating and registration.

-ចិត្តធ្វើកិច្ច ២ (អាវជ្ជន វោដ្ឋព្វន) មានចិត្ត ២ គឺ
ឧបេក្ខាមនោវិញ្ញាណធាតុកិរិយាចិត្ត ១។ The
determining consciousness performs two
functions – degerming and adverting.

៥.ចិត្តធ្វើកិច្ចបាន ១ មាន ៦៨ឬ១០០ គឺ

This 68 or 100 consciousness -solely perform the
functions of javana.

-កិរិយាមនោធាតុ ១ ធ្វើអាវជ្ជនកិច្ច

-ចក្ខុវិញ្ញាណ ២ ធ្វើទស្សនកិច្ច

-សោតវិញ្ញាណ ២ ធ្វើសវនកិច្ច

-ឃានវិញ្ញាណ ២ ធ្វើយាយនកិច្ច

-ជិវ្ហាវិញ្ញាណ ២ ធ្វើសាយនកិច្ច

-កាយវិញ្ញាណ ២ ធ្វើផុសនកិច្ច

-វិបាកមនោធាតុ ២ ធ្វើសម្បជីច្ឆន្ទកិច្ច

-អកុសលចិត្ត ១២

-ហសិតប្បាទចិត្ត ១

-មហាកុសលចិត្ត ៨

-មហាកិរិយាចិត្ត ៨

-មហគ្គតកុសលចិត្ត ៩

-មហគ្គតកិរិយាចិត្ត ៩

-លោកុត្តរចិត្ត ៨ឬ៤០

ធ្វើកិច្ច១ គឺជវនកិច្ច

ចែកចេតសិក ៥២ ដោយកិច្ច ១៤

១.ចេតសិកធ្វើកិច្ច ១ មាន ១៧ គឺ

- អកុសលចេតសិក ១៤
  - វិវតិចេតសិក ៣
- } ចេតសិក ១៧ នេះ
ធ្វើជវនកិច្ច។

២.ចេតសិកធ្វើកិច្ចបាន ៤ (បដិសន្ធិ ភវង្គ ចុតិ ជវន) មាន២ គឺ

-អប្បមញ្ញាចេតសិក ២

៣.ចេតសិកធ្វើកិច្ច ៥ (បដិសន្ធិ ភវង្គ ចុតិ ជវន និង តទាលម្ពណៈ) មាន ២១ គឺ

-ឆន្ទចេតសិក ១

-សោភណសាធារណចេតសិក ១៩

-បញ្ញាចេតសិក ១

៤.ចេតសិកធ្វើកិច្ច ៦ (បដិសន្ធិ ភវង្គ ចុតិ សន្តិរណ ជវន តទាលម្ពណ) មាន ១ គឺ

-បីតិចេតសិក ១

៥.ចេតសិកធ្វើកិច្ច ៧ (បដិសន្ធិ ភវង្គ ចុតិ អារជ្ជន វោដ្ឋព្វន ជវន តទាលម្ពណ) មាន ១ គឺ

-វិវិយចេតសិក ១

៦.ចេតសិកធ្វើកិច្ច ៩ មាន ៣ គឺ វិតក្កៈ វិចារៈ អធិមោក្ខចេតសិក (បដិសន្ធិ ភវង្គ ចុតិ អារជ្ជន សម្មជិច្ឆន្ន សន្តិរណ វោដ្ឋព្វន ជវន តទាលម្ពណ)។

៧.ចេតសិកធ្វើកិច្ច ១៤ មានចេតសិក ៧ គឺសព្វ ចិត្តសាធារណចេតសិក ៧ ធ្វើកិច្ច៖

១.បដិសន្ធិកិច្ច   ២.ភវង្គកិច្ច   ៣.ចុតិកិច្ច

- ៤.អាវជួនកិច្ច   ៥.ទស្សនកិច្ច   ៦.សវនកិច្ច
- ៧.យាយនកិច្ច   ៨.សាយនកិច្ច
- ៩.ផុសនកិច្ច   ១០.សម្បជីត្តន្តកិច្ច
- ១១.សន្តិរណកិច្ច   ១២.វេទ្ខនកិច្ច
- ១៣.ជវនកិច្ច   ១៤.តទាលម្ពណកិច្ច។

Video12

ស្ថាន ១០ យ៉ាង

- ១.បដិសន្ធិស្ថាន** ទឹកនៃងបន្តភពថ្មី
- ២.ភវង្គស្ថាន** ទឹកនៃងរក្សាអង្គភព
- ៣.អាវជួនស្ថាន** ទឹកនៃងរាវរកអាវម្មណ៍

៤.បញ្ជីវិញ្ញាណស្ថាន ទឹកនៃឯចិត្តធ្វើការឃើញ ឮ
ដឹងក្លិន ដឹងរស ដឹងជោដ្ឋព្វ៖។

៥.សម្បជីព្ជន្នស្ថាន ទឹកនៃឯចិត្តទទួលបញ្ជារម្មណ៍

៦.សន្តិរណស្ថាន ទឹកនៃឯចិត្តពិចារណាអារម្មណ៍

៧.វោដ្ឋព្វនស្ថាន ទឹកនៃឯចិត្តសម្រេចអារម្មណ៍

៨.ជវនស្ថាន ទឹកនៃឯចិត្តសោយអារម្មណ៍

៩.តទាលម្ពណស្ថាន ទឹកនៃឯទទួលតពីជវន

១០.ចុតិស្ថាន ទឹកនៃឯធ្វើការរលត់ចាកភព។

បែកស្ថាន១០ ដោយចិត្ត

១.បដិសន្ធិស្ថាន មានចិត្ត១៩ គឺ

-ឧបេក្ខាវិបាកមនោវិញ្ញាណធាតុ ២

-មហាវិបាកចិត្ត ៨

-មហគ្គតវិបាកចិត្ត ៩ ។

២.ភវទ្ធស្ថាន មានចិត្ត ១៩ គឺ

-ឧបេក្ខវិបាកមនោវិញ្ញាណធាតុ ២

-មហាវិបាកចិត្ត ៨

-មហគ្គតវិបាកចិត្ត ៩ ។

៣.អនច្នៃស្ថាន មានចិត្ត ២ គឺ

-បញ្ចុទ្ធារាវជ្ជនចិត្ត ១

-មនោទ្ធារាវជ្ជនចិត្ត ១ ។

៤.បញ្ចវិញ្ញាណស្ថាន មានចិត្ត ១០ គឺ

-ទ្វិបញ្ញាវិញ្ញាណចិត្ត ១០

៥.សម្បជិច្ឆន្តស្ថាន មានចិត្ត ២ គឺ

-វិបាកមនោធាតុ ២

៦.សន្តិរោស្ថាន មានចិត្ត ៣ គឺ

-សន្តិរណចិត្ត ៣

៧.វោដ្ឋព្វនស្ថាន មានចិត្ត ១ គឺ

-ឧបេក្ខាមនោវិញ្ញាណធាតុអហេតុកកិរិយា១

៨.ជវនស្ថាន មានចិត្ត ៥៥ គឺ

-អកុសលចិត្ត ១២

-ហសិតុប្បាទចិត្ត ១

-មហាកុសលចិត្ត ៨

-មហាកិរិយាចិត្ត ៨

-មហគ្គតកុសលចិត្ត ៩

-មហគ្គតកិរិយាចិត្ត ៩

-លោកុត្តរចិត្ត ៨ ។

៩.តទាលម្ពណស្ថាន មានចិត្ត ១១ គឺ

-សន្តិរណចិត្ត ៣

-មហាវិបាកចិត្ត ៨ ។

១០.ចុតិស្ថាន មានចិត្ត ១៩ គឺដូចបដិសន្ធិស្ថាន។

ចែកស្ថាន ២៥ ដោយន័យនៃវិថីចិត្ត

១.បដិសន្ធិស្ថានមាន ១ ស្ថានគឺ

រវាងចុតិចិត្ត និងភវង្គចិត្ត បន្តពីមរណាសន្នវិថី

២.ភវង្គស្ថានមាន ៦ ស្ថានគឺ

១.រវាង បដិសន្ធិចិត្តនិងអារជ្ជនចិត្ត តពីមរណាសន្ន
វិថីរហូតដល់ភវនិកន្តលោភជវនវិថី

២.រវាង តទាលម្ពណចិត្ត និងអារជ្ជនចិត្ត ជា
តទាលម្ពណវារវិថី និងវិថីចិត្តដទៃៗ កើតជាប់តគ្នា

៣.រវាង ជវនចិត្ត និងអារជ្ជនចិត្ត ក្នុងរវាងជវនវិថី
និងវិថីដទៃៗ កើតជាប់តគ្នា

៤.រវាង វោជ្ជព្វនចិត្ត និងអាវជ្ជនចិត្ត ក្នុងបញ្ចទ្វារវិថី
ដែលជាវោជ្ជព្វនវារៈ

៥.រវាង តទាលម្ពណចិត្ត និងចុតិចិត្ត ក្នុងមរណា
សន្និវិថី ដែលជាតទាលម្ពណវារៈ

៦.រវាង ជវនចិត្ត និងចុតិចិត្ត ក្នុងមរណាសន្និវិថី
ដែលជាជវនវារៈ។

៣.អាវជ្ជនស្ថានមាន ២ ស្ថានគឺ

១.រវាង ភវង្គចិត្ត និងបញ្ចវិញ្ញាណចិត្ត ក្នុងបញ្ចទ្វារ
វិថី។

២.រវាង ភវង្គចិត្ត និង ជវនចិត្ត ក្នុងមនោទ្វារវិថី។

៤.បញ្ចវិញ្ញាណស្ថាន មាន ១ ស្ថានគឺ

១.រវាង បញ្ចក្ខារវជ្ជនចិត្ត និងសម្មជិច្ឆន្ទចិត្ត ក្នុង
បញ្ចក្ខារវិថី។

៥.សម្មជិច្ឆន្ទន្ទានមាន ១ ស្ថានគឺ

១.រវាង បញ្ចវិញ្ញាណចិត្ត និងសន្តិរណចិត្ត ក្នុង
បញ្ចក្ខារវិថី។

៦.សន្តិរណន្ទានមាន ១ ស្ថានគឺ

១.រវាង សម្មជិច្ឆន្ទចិត្ត និងវោជ្ជព្វនចិត្ត ក្នុងបញ្ចក្ខារ
វិថី។

៧.វោជ្ជព្វនន្ទាន ២ ស្ថានគឺ

១.រវាង សន្តិរណចិត្ត និងជវនចិត្ត ក្នុងបញ្ចក្ខារដែល
ជាតទាលម្ពណារៈ និងជវនារៈ។

២.រវាង សន្តិរណចិត្តនិងភវង្គចិត្ត ក្នុងបញ្ចក្ខារវិថី
ដែលជា វោជ្ជព្វនវារៈ។

៨.ជវនស្ថានមាន ៦ ស្ថានគឺ

១.រវាង វោជ្ជព្វនចិត្ត និងភវង្គចិត្ត ក្នុងបញ្ចក្ខារវិថី
ដែលជាជវនវារៈ។

២.រវាង វោជ្ជព្វនចិត្ត និងភវង្គចិត្ត ក្នុងបញ្ចក្ខារវិថី
ដែលជាជវនវារៈ។

៣.រវាង វោជ្ជព្វនចិត្ត និងចុតិចិត្ត ក្នុងបញ្ចក្ខារមរណា
សន្តវិថី ដែលជាជវនវារៈ។

៤.រវាង មនោទ្វារវជ្ជនចិត្ត និងតទាលម្ពណ្ណចិត្ត ក្នុង
កាមជវនមនោទ្វារវិថី ដែលជាតទាលម្ពណ្ណវារៈ។

៥.រវាង មនោទ្វារវជ្ជនចិត្ត និង ភវង្គចិត្ត ក្នុងមនោ
ទ្វារវិចីដែលជាជវនវារៈ ។

៦.រវាង មនោទ្វារវជ្ជនចិត្ត និង ចុតិចិត្ត ក្នុងមនោទ្វារ
មរណាសន្នវិចី ដែលជាជវនវារៈ ។

៩.តទាលម្ពណស្ថានមាន ២ ស្ថានគី

១.រវាង ជវនចិត្ត និងភវង្គចិត្ត ក្នុងបញ្ចទ្វារវិចីនិង
មនោទ្វារវិចី ដែលជាតទាលម្ពណវារៈ ។

២.រវាង ជវនចិត្ត និង ចុតិចិត្ត ក្នុងមរណាសន្នវិចី
ដែលជាតទាលម្ពណវារៈ ។

១០.ចុតិស្ថានមាន ៣ ស្ថានគី

១.រវាង ជវនចិត្ត និងបដិសន្ធិចិត្ត ក្នុងមរណាសន្នវិចី
ដែលជាជវនវារៈ ។

២.រវាង តទាលម្ពណចិត្ត និងបដិសន្ធិចិត្ត ក្នុង
មរណាសន្នវិថីដែលជាតទាលម្ពណវារៈ។

៣.រវាង កវង្គចិត្ត និងបដិសន្ធិចិត្ត ក្នុងមរណាសន្ន
វិថី។

(ចប់កិច្ចសង្គហៈ)

Video14

៤.ទ្វារសង្គហៈ

Compendium of Doors

ការសង្រ្គោះចិត្ត និងចេតសិកដោយប្រភេទនៃទ្វារ
ឈ្មោះថា ទ្វារសង្គហៈ។

ពាក្យថា ទ្វារ មានវចនត្ថៈថា អាចជួនាទីនៃ
អរូបធម្មានំ បវត្តិមុខភាវតោ ទ្វារាទិ
វិយាតិ = ទ្វារាទិ ចក្កុជាដើមឈ្មោះថា ទ្វារ ដូច

ជាទ្វារព្រោះជាផ្លូវនៃការប្រព្រឹត្តិទៅ របស់នាមធម៌
ទាំងឡាយ មានអារជួនចិត្តជាដើមដូច្នោះ។

ទ្វារ ៦ គឺ (Six doors)

១. ចក្ខុទ្វារ បានដល់ ចក្ខុបសាទ

Eye- door =eye- base

២. សោតទ្វារ បានដល់ សោតបសាទ

Ear- door= ear-base

៣. យានទ្វារ បានដល់ យានបសាទ

Nose – door=nose-base

៤. ជីវ្ហាទ្វារ បានដល់ ជីវ្ហាបសាទ

Tongue – door=tongue-base

៥. កាយទ្វារ បានដល់ កាយបសាទ

Body – door=body-base

៦. មនោទ្វារ បានដល់ កវង្កចិត្ត ១៩។

Mind-door = mind-base (19 life-continuum or sub-consciousness)

ចិត្តនិទមេតសិកអស្រ័យទ្វារ

មាន ៥ ប្រការ

Classification in fivefold

១. ឯកទ្វារិកចិត្ត ចិត្ត ចេតសិក ដែលអស្រ័យ
កើតបានក្នុងទ្វារតែ១។ Arise through one door

២. បញ្ចទ្វារិកចិត្ត ចិត្ត ចេតសិក ដែលអស្រ័យ
កើតបានក្នុងទ្វារ ៥។ Arise through five doors

៣. ឆទ្វារិកចិត្ត ចិត្ត ចេតសិក ដែលអស្រ័យកើត
បានទ្វារទាំង ៦។ Arise through all six doors

អិក្ខុ អគ្គចិត្តោ យុន យី

Abhidhamma in daily life.

៤.នទ្ធវារិកវិមុត្តចិត្ត ចិត្ត ចេតសិក ដែល
អាស្រ័យកើតបានជួនកាលអាស្រ័យទ្វារទាំង ៦
ជួនកាលមិនអាស្រ័យទ្វារ។ បើធ្វើនាទី **បដិសន្ធិកិច្ច**
កវង្កកិច្ច ចុតិកិច្ច មិនបានអាស្រ័យទ្វារឡើយ។

៥.ទ្វារវិមុត្តចិត្ត ចិត្ត ចេតសិក ដែលកើតឡើង
ដោយមិនអាស្រ័យទ្វារណាៗនោះឡើយ។

អធិប្បាយ

១.ឯកទ្វារិកវិមុត្ត មានចិត្ត ៣៦ ឬ៦៨ គឺ

-ទ្វិបញ្ជាវិញ្ញាណចិត្ត ១០

-អប្បនាជវនចិត្ត ២៦ ឬ៥៨។

២.បញ្ចទ្វារិកវិមុត្ត មានចិត្ត ៣ គឺ

-មនោធាតុ ៣ ។

៣.សទ្ធវិភចិត្ត មានចិត្ត ៣១ គឺ

-សោមនស្សមនោវិញ្ញាណធាតុអហេតុកវិបាក១

-សោមនស្សមនោវិញ្ញាណធាតុអហេតុកកិរិយា១

-កាមជវនចិត្ត ២៩ ។

៤.សទ្ធវិភវិមុត្តចិត្ត មានចិត្ត ១០ គឺ

-ឧបេក្ខាសន្តិវណចិត្ត ២

-មហាវិបាកចិត្ត ៨ ។

៥.ទ្វារវិមុត្តចិត្ត មានចិត្ត ៩ គឺ

-មហាគ្គតវិបាកចិត្ត ៩ ។

ថែកទ្វារិកចិត្ត និងទ្វារវិមុត្តចិត្តដោយ

ឯកន្តៈនិងអនេកន្តៈ

១. ឯកទ្វារិកចិត្ត មាន ៨០ គឺ

ឯកន្តៈ ៣៦ គឺ

-ទ្វិបញ្ចវិញ្ញាណ ១០

-អប្បនាជវនចិត្ត ២៦

អនេកន្តៈ មាន ៤៤ បានដល់៖

-មនោធាតុ ៣

-មនោទ្វារវជ្ជនចិត្ត ១

-កាមជវនចិត្ត ២៩

-តទាលម្ពណចិត្ត ១១ ។

ចែកតាមទ្វារនីមួយៗពិស្តារ

ក.ចក្ខុទ្វារិកចិត្ត មាន ៤៦ គឺ

ឯកន្ត្រៈ មានចិត្ត ២ គឺ ចក្ខុវិញ្ញាណ ២

អនេកន្ត្រៈ មានចិត្ត ៤៤ គឺ

-មនោធាតុ ៣

-មនោទ្វារវដ្តនចិត្ត ១

-កាមជវនចិត្ត ២៩

-តទាលម្ពណចិត្ត ១១ ។

ខ.សោតទ្វារវជ្ជនចិត្ត មាន ៤៦ គឺ

ឯកន្ត្រៈ មាន ២ គឺ សោតវិញ្ញាណ ២

អនេកន្ត្រៈ មាន ៤៤ គឺ

-មនោធាតុ ៣

-មនោទ្វារវជ្ជនចិត្ត ១

-កាមជវនចិត្ត ២៩

-តទាលម្ពណចិត្ត ១១ ។

គ.យានទ្វារិក ឃ.ជិន្ហាទ្វារិក ង.កាយទ្វារិក មានទំនងដូចបច្ចុទ្វារិកដែរ។

ច.មនោទ្វារិក មានចិត្ត ៦៧ គឺ

ឯកន្ត្រៈ ២៦ គឺ

អិត្ត អគ្គចិត្តោ យុន យី

-អប្បនាជវនចិត្ត ២៦ ។

អនេកន្ត្រៈ មានចិត្ត ៤១ គឺ

-មនោទ្វារវជ្ជនចិត្ត ១

-កាមជវនចិត្ត ២៩

-តទាលម្ពណចិត្ត ១១ ។

២.បញ្ចន្ធវិក មានចិត្ត ៤៤ គឺ

ឯកន្ត្រៈ មានចិត្ត ៣ គឺ

មនោធាតុ ៣ ។

អនេកន្ត្រៈ មានចិត្ត ៤១ គឺ

-មនោទ្វារវជ្ជនចិត្ត ១

-កាមជវនចិត្ត ២៩

-តទាលម្ពណចិត្ត ១១។

៣.សទ្ធវិក មានចិត្ត ៤១ គឺ

ឯកន្ត្រៈ មានចិត្ត ៣១ គឺ

-សោមនស្សសន្តិរណចិត្ត ១

-មនោទ្វារវជ្ជនចិត្ត ១

-កាមជវនចិត្ត ២៩ ។

អនេកន្ត្រៈ មានចិត្ត ១០ គឺ

-ឧបេក្ខាសន្តិរណចិត្ត ២

-មហាវិបាកចិត្ត ៨ ។

៤.នទ្ធវិកវិបុត្តចិត្ត មានចិត្ត ១៩ គឺ

ឯកន្ត្រៈ មានចិត្ត ៩ គឺ

-មហាគ្គតវិបាកចិត្ត ៩

អនេកន្ត្រៈ មានចិត្ត ១០ គឺ

-ឧបេក្ខាសន្តិរណចិត្ត ៣

-មហាវិបាកចិត្ត ៨ ។

Video15

ចេតសិកនិទ្ធារ

១. **វិភិចេតសិក ៣** គឺ សម្មាវាចា សម្មាកម្មន្ត្រៈ
សម្មាអាជីវៈ ប្រកបជាមួយនឹងលោកុត្តររមែងកើត
តាមមនោទ្ធារ។

២.អប្បបញ្ញាចេតសិក ២ គឺ ករុណា មុទិតា ប្រកបនឹងរូបាវចរកុសល រូបាវចរកិរិយា ឬកាមាវចរ ចិត្ត កើតតាមមនោទ្វារ។

៣.ចេតសិក ៥២ ប្រកបនឹងចិត្ត ៨០ (រៀរ មហត្តតវិបាកចិត្ត៩) រមែងកើតក្នុងទ្វារទាំង ៦។

៤.ចេតសិក ៣៥ គឺ អញ្ញសមាណាចេតសិក ១៣ សោភណចេតសិក ២២ (រៀរវិរតិ ៣) ប្រកបជាមួយ មហត្តតវិបាកចិត្ត ៩ កើតឡើងផុតចាកទ្វារទាំង ៦ (ទ្វារវិមុត្តិ)។

ចែកចេតសិកដោយទ្វារជា

៦កន្លះនិងអនេកន្លះ

១.៦កន្លះនិងចេតសិក មាន ៥២ គឺ

ឯកន្ត្រៈ មាន ២ គឺ អប្បមញ្ញា ២

អនេកន្ត្រៈ មាន ៥០ គឺ

-ចេតសិក ៥០ (រៀរអប្បមញ្ញា២)។

២.បញ្ចន្ធវិកចេតសិក មាន ៥០ គឺ

ឯកន្ត្រៈ មិនមាន

អនេកន្ត្រៈ មាន ៥០ គឺ

-ចេតសិក ៥០ (រៀរអប្បមញ្ញា២)។

៣.នន្ធវិកចេតសិក មាន ៥០ គឺ

ឯកន្ត្រៈ មាន ១៧ គឺ

-អកុសលចេតសិក ១៤

-វិរតិចេតសិក ៣

អនេកន្ត្រៈ មាន ៣៣ គឺ

-អញ្ញសមាណាចេតសិក ១៣

-សោភណាចេតសិក ២០ (រៀរអប្បមញ្ញា២)។

៤.ទ្វារិកចេតសិក មាន ៥២ គឺ

៦កន្ត្រៈ មាន ១៧

-អកុសលចេតសិក ១៤

-វិរតិចេតសិក ៣

អនេកន្ត្រៈ មាន ៣៥ គឺ

-អញ្ញសមាណាចេតសិក ១៣

-សោភណាចេតសិក ២២ (រៀរវិរតិ៣) ។

៥. ធម្មារិកវិបុត្តចេតសិក មាន ៣៥ គឺ

ឯកន្ត្រៈ មិនមាន

អនេកន្ត្រៈ មាន ៣៥ គឺ

-អញ្ញសមាណាចេតសិក ១៣

-សោភណាចេតសិក ២២ (រៀវរឹតិ៣) ។

(ចប់ទ្វារសង្កហៈ)

Video16

៥. អារម្មណសង្ខហៈ

Compendium of Objects

(១) អារម្មណ៍ មានវចនត្តថា **វិបុត្តចេតសិកេហិ
អារម្មណ្ណិយតីតិ = អារម្មណ្ណំ** ធម្មជាតិណាដែល

ចិត្តនិងចេតសិកទាំងឡាយរមែងតោង ដូច្នោះធម្ម
ជាតិនោះឈ្មោះថា **អាលម្ពណៈ**។

(២) **អារម្មណ៍** មានវចនក្តីថា **ទុព្វលបុរិសេន
ទណ្ឌានិ វិយ ចិត្តចេតសិកេហិ អលម្ពិយ
តីតិ = អលម្ពនំ** ធម្មជាតិមានរូបជាដើម ឈ្មោះ
ថា **អារម្មណ៍** ព្រោះមានអត្ថថា ដែលចិត្តនិង
ចេតសិកទាំងឡាយចាប់យក (គឺដឹង) ដូចវត្ថុ មាន
ឈើច្រត់ជាដើម ដែលបុរសទន់ខ្សោយ (មាន
មនុស្សចាស់ជាដើម) ចាប់យកដូច្នោះ។

អារម្មណ៍ ៦ ប្រភេទ

Six kinds of objects

១. រូបារម្មណ៍ បានដល់ វណ្ណរូប The visible

២. សឡារម្មណ៍ បានដល់ សឡរូប Audible

អិក្ខុ អក្ខចិក្ខោ យុន យី

Abhidhamma in daily life.

៣.កន្ល្លាម្មណ៍ បានដល់ គន្លរូប Odorous

៤.សារម្មណ៍ បានដល់ រសរូប Sapid

៥.ដោដ្ឋញ្ញាម្មណ៍ បានដល់ បឋវី (រឹង ទន់)
តេជោ (ក្តៅ ត្រជាក់) វាយោ (តឹង ញ័រ)។ Tangible

៦.ធម្មារម្មណ៍ បានដល់ ចិត្ត ៨៩ ចេតសិក ៥២
រូប ២១ និព្វាន បញ្ញត្តិ។

សួរថា ព្រោះហេតុអ្វី? ធាតុ៣ប៉ុណ្ណោះដល់នូវភាវៈ
ជាដោដ្ឋញ្ញាម្មណ៍ អាបោធាតុជាដោដ្ឋញ្ញាម្មណ៍មិន
បាន ព្រោះថា ពេលបុគ្គលទទួលវត្ថុរាវ ឈ្មោះថា
ប៉ះអាបោធាតុមិនមែនឬ?

ឆ្លើយថា ពេលបុគ្គលពាល់ត្រូវវត្ថុរាវ ព្រោះវត្ថុរាវ
ដែលច្រើនដោយអាបោធាតុមិនឈ្មោះថា ប៉ះត្រូវ

អាបោធាតុដែលជាសភាវៈជ្រួតជ្រាប ឬជាប់ស្អិត
ដោយធាតុទាំង៣ ដ៏សេសទេ ក្នុងពេលដែលត្រូវវត្ថុ
រាវ កាលដឹងនូវភាពតឹង រឹង ទន់ ឈ្មោះថាប៉ះត្រូវ
បឋវីធាតុ ក្តៅត្រជាក់ តេជោធាតុ តឹងធ្ងរ វាយោធាតុ
ភាពជ្រួតជ្រាប ឬស្អិត មិនអាចប៉ះពាល់បាន ដូច្នោះ
អាបោធាតុជាអារម្មណ៍ផ្លូវចិត្តប៉ុណ្ណោះ។

អំណាចរបស់អារម្មណ៍ ២ យ៉ាង

១.សាមញ្ញអារម្មណ៍ អារម្មណ៍ទាំង ៦ ដែលជា
ធម្មតា ក្នុងការទាញចិត្ត និងចេតសិកមកកាន់
អារម្មណ៍។

២.អធិបតីអារម្មណ៍ អារម្មណ៍បែបពិសេស មាន
កម្លាំងខ្លាំងក្លាណាស់ មានអំណាចគ្រប់គ្រងចិត្តនិង

ចេតសិកយ៉ាងណែនយ៉ាងធ្ងន់។ អារម្មណ៍ជា
អធិបតីនោះគឺអារម្មណ៍ដែលជាទីប្រាថ្នា។

ឥដ្ឋារម្មណ៍ ២ យ៉ាង

១.សភាវឥដ្ឋារម្មណ៍ អារម្មណ៍គួរជាទីត្រេកអរ
ដោយធម្មជាតិ ឬដោយសភាវៈ ដូចជារូបារម្មណ៍ជា
ដើមដែលជាទីត្រេកអររបស់ជនទូទៅ។

២.បរិកម្មឥដ្ឋារម្មណ៍ អារម្មណ៍ជាទីត្រេកអរ
តាមការត្រិះរិះ មិនមែនដល់ជនទូទៅ ដូចជា ដង្កូវ
ចូលចិត្តលាមកជាដើម។

ចែកទ្វារិកនិងទ្វារវិមុត្តិដោយអារម្មណ៍៦

១.ចក្ខុទ្វារិកវិមុត្តិ ៤៦ ទទួលរូបារម្មណ៍ជា
បច្ចុប្បន្ន។

២.សោតទ្វារិកចិត្ត ៤៦ ទទួលសទ្ធារម្មណ៍ជា
បច្ចុប្បន្ន ។

៣.យានទ្វារិកចិត្ត ៤៦ ទទួលគន្លារម្មណ៍ជា
បច្ចុប្បន្ន ។

៤.ជិន្ហាទ្វារិកចិត្ត ៤៦ ទទួលរសារម្មណ៍ជា
បច្ចុប្បន្ន ។

៥.ភាយទ្វារិកចិត្ត ៤៦ ទទួលផោដ្ឋញ្ញារម្មណ៍ជា
បច្ចុប្បន្ន ។

៦.មនោទ្វារិកចិត្ត ៦៧ គឺ

-កាមាវចរ៤១(រៀរទ្វិបញ្ជវិញ្ញាណ១០ មនោធាតុ៣)

-មហគ្គតចិត្ត១៨(រៀរមហគ្គតវិបាកចិត្ត៩)

-លោកុត្តរចិត្ត ៨ ។

ចិត្តទាំងនេះទទួលធម្មារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្ន អតីត អនាគត កាលវិមុត្តិ តាមសមគួរ។

៧.ទ្វារវិមុត្តចិត្ត ១៩ គឺ

-ឧបក្ខាសន្តិរណចិត្ត ២

-មហាវិបាកចិត្ត ៨

-មហាគ្គតវិបាកចិត្ត ៩

ដែលទាំងនេះធ្វើនាទីបដិសន្ធិ ភវង្គ ចុតិ ទទួល អារម្មណ៍ ហៅថា កម្មារម្មណ៍ កម្មនិមិត្តារម្មណ៍ គតិ និមិត្តារម្មណ៍ ជាបច្ចុប្បន្ន អតីត អនាគត និងបញ្ញត្តិ ត្រង់ឆន្ទារិកមរណាសន្នជវ័ន ទទួលយកពីភពមុន ក្នុងកាលជិតនឹងស្លាប់។

អិត្ត អគ្គចិត្តោ យុន យី

Abhidhamma in daily life.

អារម្មណ៍៦ ចែកបាន ២ យ៉ាង

The sixfold presentation of objects according to door and door freed

១.តេកាលិកអារម្មណ៍ អារម្មណ៍៦ ក្នុងកាល ៣ គឺ អតីត បច្ចុប្បន្ន អនាគត អង្គធម៌ ចិត្ត ចេតសិក រូប។

២.កាលវិមុត្តិអារម្មណ៍ មិនទាក់ទងនឹងកាល៣ បានដល់ និព្វាន និងបញ្ញត្តិ។

អារម្មណ៍៦ ចែកជា ៤ ប្រភេទធំគឺ

១.កាមារម្មណ៍ បានដល់ កាមចិត្ត ៥៤ ចេតសិក ៥២ រូប ២៨ មានអារម្មណ៍ជាកាមធម៌។

២.មហត្តការម្មណ៍ បានដល់ មហត្តតចិត្ត ២៧ ចេតសិក ៣៥ រូប ២៨ មានអារម្មណ៍ជាមហត្តតធម៌។

៣.បញ្ញត្តិអាម្មណ៍ បានដល់ បញ្ញត្តិធម៌ ២ ប្រការ គឺ
ក.អត្ថប្បញ្ញត្តិ សម្មតិបញ្ញត្តិដោយអាស្រ័យរូបរាង
សណ្ឋាន លក្ខណៈ អាការៈ ដើម្បីឱ្យដឹងសេចក្តី ដឹង
ការសម្គាល់នៃបញ្ញត្តិនោះ។

ខ.សទ្ធប្បញ្ញត្តិ សំឡេងដែលពោលចេញមក ជាឃ្លា
ប្រើសម្រាប់សម្មតិបញ្ញត្តិ វត្ថុ របស់របរនោះ។ ឱ្យដឹង
សេចក្តីបាន។

៤.លោកុត្តរាម្មណ៍ បានដល់ មគ្គចិត្ត ៤ ផលចិត្ត ៤
ចេតសិក ៣៦ និព្វាន។

ចែកចិត្ត ៦០ ឬ ៩២

ទទួលអារម្មណ៍៦ និងកាល ៣

១.កាមារម្មណ៍ ប្រាកដមានចិត្ត ២៥ គឺ

-ទ្វិបញ្ញាវិញ្ញាណចិត្ត ១០

-មនោធាតុ ៣

-សន្តិរណចិត្ត ៣

-មហាវិបាកចិត្ត ៨

-ហសិតុប្បាទចិត្ត ១ ។

២.មហត្តការម្មណ៍ ប្រាកដមាន ៦ គឺ

-វិញ្ញាណញាយតនចិត្ត ៣

-នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនចិត្ត ៣។

៣.បញ្ញត្តិអារម្មណ៍ ដោយប្រាកដមានចិត្ត ២១ គឺ

-រូបាវចរបញ្ចមជ្ឈាន ៣ មានបញ្ញត្តិអារម្មណ៍ ២៥ គឺ

កសិណប្បញ្ញត្តិ ១០ អសុភបញ្ញត្តិ ១០ កោដ្ឋាសប្ប

ភិក្ខុ អគ្គមិត្តោ យុំន ឃី

Abhidhamma in daily life.

ញញត្តិ១ អានាបានប្បញ្ញត្តិ ១ បិយមនាបសត្វប្បញ្ញត្តិ
១ ទុក្ខិតសត្វប្បញ្ញត្តិ១ សុខិតសត្វប្បញ្ញត្តិ១ ជា
កាលវិមុត្តិ។

-រូបាវចរទុតិយជ្ឈាន៣

-រូបាវចរតតិយជ្ឈាន ៣

-រូបាវចរចតុត្ថជ្ឈាន៣

មានបញ្ញត្តិ១៤គឺ
កសិណ១០ អានាបាន
ប្បញ្ញត្តិ១ បិយមនាប
សត្វ១ ទុក្ខិតសត្វ១
សុខិតសត្វ១

-រូបាវចរបញ្ចមជ្ឈានចិត្ត៣ មានធម្មារម្មណ៍ ១២ គឺ
កសិណប្បញ្ញត្តិ ១០ អានាបានប្បញ្ញត្តិ១ មជ្ឈត្ត
សត្វប្បញ្ញត្តិ ១។

-អាកាសានញ្ជាយតនចិត្ត៣ មានធម្មារម្មណ៍ គឺ
កសិណុត្តាដិមាសកាស។

-អាភិញ្ញាយតនជ្ឈានចិត្ត ៣ មានធម្មារម្មណ៍គឺ
នត្តិភាវប្បញ្ញត្តិ។

៤.លោកុត្តរារម្មណ៍ ប្រាកដមាន ៨ឬ៤០ គឺ
លោកុត្តរចិត្ត ៨ ឬ៤០ មាននិព្វានជាអារម្មណ៍ជា
កាលវិមុត្តិ។

៥.ចិត្តទទួលអារម្មណ៍ ៦ រៀបចាកលោកុត្តរធម៌មាន
២០ គឺ

-អកុសលចិត្ត ១២

-មហាកុសលញ្ញាណវិប្បយុត្តចិត្ត ៤

-មហាកិរិយាញ្ញាណវិប្បយុត្តចិត្ត ៤

ចិត្តទាំងនេះមានអារម្មណ៍ជាកាមារម្មណ៍ បញ្ញត្តិ
អារម្មណ៍ ជាបច្ចុប្បន្ន អតីត អនាគត និងកាល
វិមុត្តិ។

**៦.ចិត្តទទួលអារម្មណ៍ ៦ រៀបចាកអរហត្តមគ្គ
អរហត្តផលមាន ៥ គឺ**

-មហាកុសលញ្ញាណសម្បយុត្តចិត្ត ៤

-អភិញ្ញាកុសលចិត្ត ១

ចិត្តទាំងនេះមានលោកិយ បញ្ញត្តិ និងលោកុត្តរ (រៀប
អរហត្តមគ្គ អរហត្តផល) ជាបច្ចុប្បន្ន អតីត អនាគត
និងកាលវិមុត្តិ។

៧.ចិត្តទទួលអារម្មណ៍បានទាំងអស់មាន ៦ គឺ

-មនោទ្វារវដ្តនចិត្ត ១

-មហាកិរិយាញាណសម្បយុត្តចិត្ត ៤

-អភិញ្ញាកិរិយាចិត្ត ១

ទទួលអារម្មណ៍៦ ជាលោកិយ បញ្ញត្តិ លោកុត្តរ
បច្ចុប្បន្ន អតីត អនាគត និងកាលវិមុត្តិ។

អារម្មណ៍របស់ទ្វារវិមុត្តិ

អារម្មណ៍ទាំង ៦ មានរូបារម្មណ៍ជាដើម កាលជិត
នឹងស្លាប់នោះ មរណាសន្នជវនបានទទួល
ដែលមានឈ្មោះពិសេស ហៅថា កម្មារម្មណ៍
កម្មនិមិត្តារម្មណ៍ គតិនិមិត្តារម្មណ៍។

១. កម្មារម្មណ៍

បានដល់ ធម្មារម្មណ៍ ជាកុសលកម្ម អកុសលកម្ម
គរុកម្ម អាចិណ្ណកម្ម អាសន្នកម្ម ឬកដត្តាកម្ម សឹង

នឹងអាចឱ្យផលបដិសន្ធិក្នុងភពខាងមុខ ប្រាកដ
តាមមនោទ្វារមាន ២ យ៉ាង៖

ក.អភិមុខិត្តតំ សម្តែងប្រាកដច្បាស់ចំពោះមុខ
ដោយអំណាច **មុព្វេកតសញ្ញា** សេចក្តីចងចាំ
ខាងក្នុងខ្លួនក្នុងកាលមុន ដូចជាមានបីតិ ក្នុងខណៈ
ធ្វើបុណ្យកុសលផ្សេងៗ។ ផ្នែកអកុសលដូចខ្លួន
ឯងក្តៅក្រហាយចិត្តធ្លាប់លួច សម្លាប់សត្វ ខឹង
ក្រោធជាដើម។

ខ.អភិនវកវសេន ដោយអំណាចធ្វើឱ្យ
ប្រាកដឡើងថ្មីៗ នៃ **សម្បតិកតសញ្ញា** សេចក្តី
ចងចាំខាងក្នុងខ្លួន ប្រព្រឹត្តទៅប្រហែលគ្នានឹងថា
កំពុងធ្វើក្នុងពេលឥឡូវនេះ។

-បើកម្មារម្មណ៍ជាកុសល រមែងនាំទៅកាន់សុគតិ

-បើកម្មារម្មណ៍ជាអកុសល រមែងនាំទៅកាន់ទុក្ខតិ

២.កម្មនិមិត្តារម្មណ៍

អារម្មណ៍ដែលជាហេតុនៃការប្រព្រឹត្តិធ្វើ បានដល់
អារម្មណ៍៦ ដែលប្រព្រឹត្តតាម កាយ វាចា ចិត្ត
កម្មនិមិត្តមាន ២ យ៉ាង

ក.ឧបលទ្ធកម្មនិមិត្ត អារម្មណ៍ដែលខ្លួនប្រសព្វ
ឃើញជាប្រធានក្នុងខណៈធ្វើ។

ខ.ឧបករណកម្មនិមិត្ត អារម្មណ៍មិនជាប្រធានគ្រាន់
តែជាគ្រឿងជំនួយដូចជា៖

ក.ផ្លែកកុសល

ទានកុសល ចិញ្ចឹមភិក្ខុ ដាក់បាត្រ ធ្វើកបិនទាន
សាងសាលាសិក្សាជាដើម។

ឧបលទ្ធកម្មនិមិត្ត គឺភិក្ខុសាមណេរ អាហារភោជន ក្រែចីវរ វិហារ អាគារសាលា។

ឧបករណកម្មនិមិត្ត គឺព្រះពុទ្ធរូប ផ្កាភ្ញី ធ្នូប ទាន ចាន កន្ទេល តុ កៅអីជាដើម។

ចំណែក សីល ភាវនា អាស្រ័យលើអារម្មណ៍ដែល យើងកាន់យក។

ខ.ផ្នែកអកុសល

បាណាតិបាត = ការសម្លាប់សត្វ។

ឧបលទ្ធកម្មនិមិត្ត គឺ អាការដែលប្រព្រឹត្តធ្វើជា ប្រធានក្នុងការសម្លាប់។

ឧបករណកម្មនិមិត្ត គឺ អាវុធប្រើប្រាស់ក្នុងការ សម្លាប់ ដូចជា សាច់ ស្បែក ឆ្អឹង រោមជាដើម។

អទិន្នាទាន ទ្រព្យរបស់របរដែលលួចប្លន់ កិរិយា
អាការលួចប្លន់ជា **ឧបលទ្ធកម្មនិមិត្ត**។

ទីនៃងគ្រឿងប្រដាប់ប្រដាប្រើប្រាស់ ក្នុងការលួចប្លន់
ជា **ឧបករណកម្មនិមិត្ត**។

ការមេសុមិច្ឆាចារ បុគ្គលដែលខ្លួនរំលោភល្មើស និង
កិរិយាអាការរបស់ខ្លួនជា **ឧបលទ្ធកម្មនិមិត្ត**។
ទីកន្លែងសម្តី វាចា លួងលោម គំរាមកំហែង ជា
ឧបករណកម្មនិមិត្ត។

មុសាវាទ ពាក្យសម្តីមិនពិត ឬវត្ថុមិនពិត ជា
ឧបលទ្ធកម្មនិមិត្ត។ បុគ្គលអ្នកស្តាប់ជា **ឧបករណ
កម្មនិមិត្ត**។

សុរាមេរ័យ ស្រាបៀរ មេរ័យ អាការស្រវឹង ជា
ឧបលទ្ធកម្មនិមិត្ត ។ ដប កំប៉ុង គ្រឿងភ្លេម មិត្តភក្រ
ភាជន៍ ទឹកស្អែកជា ឧបករណកម្មនិមិត្ត។

គតិនិមិត្តារម្មណ៍

អារម្មណ៍ភពជាតិ ដែលគប្បីនឹងទៅគឺភពបន្ទាប់ពី
ស្លាប់ទៅមាន ២ យ៉ាងគឺ

ក.ឧបលភិតព្វគតិនិមិត្ត អារម្មណ៍របស់ភព
ជាតិ ដែលនឹងគប្បីឃើញ ។

ខ.ឧបភោគគតិនិមិត្ត អារម្មណ៍របស់ភពជាតិ
ដែលនឹងគប្បីសោយ។

ចំពោះអ្នកទៅកើតព្រហ្មលោក គតិនិមិត្តទាំង២ មិន
មានទេ មានមហត្តគតិនិមិត្តប៉ុណ្ណោះ។

ចំពោះអ្នកទៅកើតទៅលោក បើឃើញរាជរថ វិមាន
ទេវបុត្ត ទេពធីតា គ្រឿងប្រដាប់ ស្រះទឹក ទាំងនេះ
ជា **ឧបលភិតព្វគតិនិមិត្ត**។ បើដឹងខ្លួនថា ខ្លួនបាន
អង្គុយលើរាជរថ កំពុងដើរក្នុងកន្លែងផ្សេងៗ យ៉ាង
សប្បាយក្តី បានបរិភោគក្តីជា **ឧបភោគគតិនិមិត្ត**។

ចំពោះអ្នកនឹងទៅកើតជាមនុស្ស បើឃើញគភ៌មាតា
ឃើញភូមិ ស្រុកពួកមនុស្ស យានជំនិះ និងគ្រឿង
ប្រើប្រាស់ក្នុងភូមិស្រុកជា **ឧបលភិតព្វនិមិត្ត**។ បើ
ដឹងខ្លួនកំពុងសន្ទនា ប្រាស្រ័យនរណាម្នាក់ ហាក់
ដូចជាខ្លួនបដិសន្ធិក្នុងគភ៌ក្តីជា **ឧបភោគគតិនិមិត្ត**។

ចំពោះអ្នកនឹងទៅកើតជាសត្វតិរច្ឆាន បើឃើញសត្វ
ផ្សេងៗ ដូចជាឆ្កែ ឆ្កា មាន់ ទា បក្សី ដំរី សេះ គោជា
ដើម ដូចជាជ្រោះ ត្រពាំង បឹង ព្រែក ទ្រុង គុម្ពោត

ព្រៃឈើជាដើមជា ឧបលភិតព្វគតិនិមិត្ត។ បើដឹង
ខ្លួនថា ជាសត្វតិរច្ឆានពួកណាមួយ ឧបភោគគតិ
និមិត្ត។

ចំពោះអ្នកនឹងទៅកើតជាប្រេត និងអសុរកាយ បើ
ឃើញព្រៃ ជ្រោះ ទន្លេ ភ្នំ ដែលស្ងាត់ជ្រងំ ស្រាវ
សាច់ ប្រេត អសុរកាយជា ឧបលភិតព្វគតិនិមិត្ត។
ដឹងថាខ្លួន កំពុងដើរទីទាំងនោះក្តី គួរខ្លាចក្តី កំពុង
ស្រែក ឃ្លានក្តីជា ឧបភោគគតិនិមិត្ត។

ចំពោះអ្នកនឹងទៅកើតក្នុងនរក បើឃើញគ្រឿង
ប្រហារ ឆ្កែ ត្នាត ក្អែក យមរាជ សត្វនរក ស្ថានទីនៅ
របស់សត្វ ឧបលភិតព្វគតិនិមិត្ត។ ដឹងខ្លួនថា កំពុង
ត្រូវគេអូសកញ្ជក់ ត្រូវគេវាយ ត្រូវត្នាតចឹកក្តី ត្រូវ
គេចងកៀកជា ឧបភោគគតិនិមិត្ត។

អារម្មណ៍ពិស្តារ ២១ ប្រភេទ

១.កាមារម្មណ៍ បានដល់ កាមចិត្ត ៥៤ ចេតសិក ៥២ រូប២៨ ជាអារម្មណ៍ ៦។

២.មហត្តការម្មណ៍ បានដល់ មហត្តតចិត្ត ២៧ ចេតសិក ៣៥ បានអារម្មណ៍១ ជាធម្មារម្មណ៍។

៣.និព្វានារម្មណ៍ បានដល់ និព្វាន ជាធម្មារម្មណ៍។

៤.នាមារម្មណ៍ បានដល់ ចិត្ត ៨៩ ចេតសិក៥២ និព្វាន១ ជាធម្មារម្មណ៍។

៥.រូបអារម្មណ៍ បានដល់ រូប ២៨ បានអារម្មណ៍៦។

៦.អតីការម្មណ៍ បានដល់ ចិត្ត ចេតសិក រូប ដែល រលត់ហើយបានអារម្មណ៍ ៦។

៧.អនាគតារម្មណ៍ បានដល់ ចិត្ត ចេតសិក រូប ដែលនឹងកើត ជាអារម្មណ៍៦។

៨.បច្ចុប្បន្នារម្មណ៍ បានដល់ ចិត្ត ចេតសិក រូប ដែល កំពុងកើតឡើង ជាអារម្មណ៍៦។

៩.កាលវិមុត្តារម្មណ៍ បានដល់ និព្វាន បញ្ញត្តិ ជា ធម្មារម្មណ៍ ។

១០.បញ្ញត្តារម្មណ៍ បានដល់ អត្ថប្បញ្ញត្តិ សទ្ធប្បញ្ញត្តិ ជាធម្មារម្មណ៍។

១១.បរមត្ថអារម្មណ៍ បានដល់ ចិត្ត ចេតសិក រូប និព្វាន ជាអារម្មណ៍៦។

១២.អជ្ឈត្តារម្មណ៍ បានដល់ ចិត្ត ចេតសិក រូប កើត ខាងក្នុងខ្លួន ជាអារម្មណ៍៦។

១៣.ពហិទ្ធារម្មណ៍ បានដល់ ចិត្ត ចេតសិក រូប កើត
ឡើងក្នុងអ្នកដទៃ និងរូបមិនមានជីវិត រួមទាំងនិព្វាន
បញ្ញត្តិ ជាអារម្មណ៍៦។

១៤.អជ្ឈត្តពហិទ្ធារម្មណ៍ បានដល់ ចិត្ត ចេតសិក
រូប កើតខាងក្នុងនិងខាងក្រៅ ជាអារម្មណ៍៦។

១៥.បញ្ចារម្មណ៍ បានដល់ វិសយរូប ៧ ជាអារម្មណ៍
៥។

១៦.រូបារម្មណ៍ បានដល់ វណ្ណរូប ។

១៧.សទ្ធារម្មណ៍ បានដល់ សទ្ធិរូប ។

១៨.គន្ធារម្មណ៍ បានដល់ គន្ធិរូប ។

១៩.រសារម្មណ៍ បានដល់ រសរូប

២០.ជោដ្ឋញ្ញារម្មណ៍ បានដល់ រឹង ទន់ ក្តៅ ត្រជាក់ តឹង ញ័រ។

២១.ធម្មារម្មណ៍ បានដល់ ចិត្ត ចេតសិក បសាទរូប ៥ សុខុមរូប ១៦ និព្វាន បញ្ញត្តិ។

ថែកចិត្តទន្ធូលអារម្មណ៍

ឯកន្តៈនិទអនេកន្តៈ

១.កាមារម្មណ៍ មានចិត្ត ៥៦

ឯកន្តៈ ២៥ គឺ

-ទ្វិបញ្ជវិញ្ញាណ ១០

-មនោធាតុ ៣

-សន្តិរណចិត្ត ៣

-ហសិតុប្បាទចិត្ត ១

-មហាវិបាកចិត្ត ៨

អនេកន្ត្រៈ មាន ៣១ គឺ

-អកុសលចិត្ត ១២

-មនោទ្វារវជ្ជនចិត្ត ១

-មហាកុសលចិត្ត ៨

-មហាកិរិយាចិត្ត ៨

-អភិញ្ញាចិត្ត ២ ។

កើតមិនបាន ៣៥ គឺ

-មហគ្គតចិត្ត ២៧ លោកុត្តរចិត្ត ៨ ។

២.មហាគ្គតារម្មណ៍ មានចិត្ត ៣៧ គឺ

ឯកន្ត្រៈ មាន ៦ គឺ

-វិញ្ញាណញាយតនជ្ឈានចិត្ត ៣

-នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនជ្ឈានចិត្ត ៣

អនេកន្ត្រៈ មាន ៣១ គឺ

-អកុសលចិត្ត ១២

-មនោទ្វារវដ្តនចិត្ត ១

-មហាកុសលចិត្ត ៨

-មហាកិរិយាចិត្ត ៨

-អភិញ្ញាចិត្ត ២ ។

កើតមិនបាន ៥៤ គឺ

-អហេតុកចិត្ត ១៧ មហាវិបាកចិត្ត ៨ រូបាវចរចិត្ត
១៥ អាកាសានញ្ជាយតនជ្ឈានចិត្ត ៣ អាកិញ្ចញ្ញា-
យតនជ្ឈានចិត្ត ៣ លោកុត្តរចិត្ត ៨ ។

៣.និព្វានាម្មណ៍ មានចិត្ត ១៩ គឺ

ឯកន្ត្រៈ មាន ៨ គឺ

-លោកុត្តរចិត្ត ៨

អនេកន្ត្រៈ មាន ១១ គឺ

-មនោទ្វារវជ្ជនចិត្ត ១

-មហាកុសលញ្ញាណសម្បយុត្តចិត្ត ៤

-មហាកិរិយាញ្ញាណសម្បយុត្តចិត្ត ៤

-អភិញ្ញាចិត្ត ២ ។

កើតមិនបាន ៧២ គឺ

-អកុសលចិត្ត ១២ អហេតុកចិត្ត ១៧ មហាកុសល
ញ្ញាណវិប្បយុត្តចិត្ត ៤ មហាកិរិយាញ្ញាណវិប្បយុត្ត
ចិត្ត ៤ មហាវិបាកចិត្ត ៨ មហគ្គតចិត្ត ២៧ ។

៤.នាមរម្មណ៍ មានចិត្ត ៥៧ គឺ

ឯកន្ត្រៈ មាន ១៤ គឺ

-វិញ្ញាណញ្ញាយតនជ្ឈានចិត្ត ៣

-នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនជ្ឈានចិត្ត ៣

-លោកុត្តរចិត្ត ៨

អនេកន្ត្រៈ មានចិត្ត ៤៣ គឺ

-កាមចិត្ត ៤១ (វៀរទ្វិបញ្ជីញ្ញាណ១០ មនោ
ធាតុ៣)

-អភិញ្ញាចិត្ត ២ ។

កើតមិនបាន ៣៤ គឺ

-ទ្វិបញ្ជីញ្ញាណ ១០ មនោធាតុ ៣ រូបាវចរចិត្ត ១៥
អាកាសានញាយតនជ្ឈានចិត្ត ៣ អាកិញ្ញញ្ញាយ-
តនជ្ឈានចិត្ត ៣។

៥.រូបអរម្មណ៍ មាន ៥៦ គឺ

៦កន្លះ មាន ១៣ គឺ

-ទ្វិបញ្ជីញ្ញាណ ១០

-មនោធាតុ ៣

អនេកន្ត្រៈ មាន ៤៣ គឺ

-កាមចិត្ត ៤១ (រៀរទ្វិបញ្ចវិញ្ញាណ១០ មនោ
ធាតុ៣)

-អភិញ្ញាចិត្ត ២

កើតមិនបាន ៣៥ គឺ

-មហត្តតចិត្ត ២៧ លោកុត្តរចិត្ត ៨ ។

៦.អតីតាម្មណ៍ មាន ៤៩ គឺ

ឯកន្ត្រៈ មាន ៦ គឺ

-វិញ្ញាណញ្ចាយតនជ្ឈានចិត្ត ៣

-នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនជ្ឈានចិត្ត ៣

អនេកន្ត្រៈ មាន ៤៣ គឺ

-កាមចិត្ត ៤១ (រៀរទ្វិបញ្ជីញ្ញាណ១០ មនោ
ធាតុ៣)

អភិញ្ញាចិត្ត ២

កើតមិនបាន ៤២ គឺ

-ទ្វិបញ្ជីញ្ញាណ ១០ មនោធាតុ ៣ រូបាវចរចិត្ត ១៥
អាកាសានញ្ជាយតនជ្ឈានចិត្ត៣ អាកិញ្ញញ្ជាយតន
ជ្ឈានចិត្ត ៣ លោកុត្តរចិត្ត ៨។

៧.អនាគតារម្មណ៍ មាន ៤៣ គឺ

ឯកន្តៈ មិនមាន

អនេកន្តៈ មាន ៤៣ គឺ

-កាមចិត្ត ៤១ (វៀរទ្វិបញ្ជីញ្ញាណ១០ មនោ
ធាតុ៣)

-អភិញ្ញាចិត្ត ២

កើតមិនបាន ៤៨ គឺ

-ទ្វិបញ្ជីញ្ញាណ ១០ មនោធាតុ៣ មហគ្គតចិត្ត ២៧
លោកុត្តរចិត្ត ៨ ។

៨.បច្ចុប្បន្នារម្មណ៍ មាន ៥៦ គឺ

ឯកន្ត្រៈ មាន ១៣ គឺ

-ទ្វិបញ្ជីញ្ញាណ ១០ មនោធាតុ ៣

អនេកន្ត្រៈ មាន ៤៣ គឺ

-កាមចិត្ត ៤១ (រៀរទ្វិបញ្ជវិញ្ញាណ១០ មនោ
ធាតុ៣)

-អភិញ្ញាចិត្ត ២

កើតមិនបាន ៣៥ គឺ

-មហត្តតចិត្ត ២៧ លោកុត្តរចិត្ត ៨ ។

៩.កាលវិមុត្តារម្មណ៍ មានចិត្ត ៦០ គឺ

៦កន្លះ: មាន ២៩ គឺ

-រូបាវចរចិត្ត ១៥

-អាកាសានញ្ជាយតនជ្ឈានចិត្ត ៣

-អាកិញ្ញញ្ជាយតនជ្ឈានចិត្ត ៣

-លោកុត្តរចិត្ត ៨

អនេកន្ត្រៈ មាន ៣១ គឺ

- អកុសលចិត្ត ១២
- មនោទ្វារវដ្ឋនចិត្ត ១
- មហាកុសលចិត្ត ៨
- មហាកិរិយាចិត្ត ៨
- អភិញ្ញាចិត្ត ២ ។

កើតមិនបាន ៣១ គឺ

-អហេតុកចិត្ត ១៧ មហាវិបាកចិត្ត ៨ វិញ្ញាណញ្ជាយ
តនដ្ឋានចិត្ត ៣ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនដ្ឋានចិត្ត
៣ ។

១០. បញ្ញត្តិរម្មណ៍ មានចិត្ត ៥២ គឺ

ឯកន្ត្រៈ មាន ២១ គឺ

- រូបាវចរចិត្ត ១៥

- អាកាសានញ្ជាយតនជ្ឈានចិត្ត ៣

- អាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈានចិត្ត ៣ ។

អនេកន្ត្រៈ មាន ៣១ គឺ

- អកុសលចិត្ត ១២

- មនោទ្វារវជ្ជនចិត្ត ១

- មហាកុសលចិត្ត ៨

- មហាកិរិយាចិត្ត ៨

-អភិញ្ញាចិត្ត ២ ។

កើតមិនបាន ៣៩ គឺ

-អហេតុកចិត្ត ១៧

-មហាវិបាកចិត្ត ៨

-វិញ្ញាណញាយតនជ្ឈានចិត្ត ៣

-នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនជ្ឈានចិត្ត ៣

-លោកុត្តរចិត្ត ៨ ។

១១.បរមត្ថនរេម្មណ៍ មានចិត្ត ៧០ គឺ

៦កន្លះ: មាន ៣៩ គឺ

-អហេតុកចិត្ត ១៧(រៀបរមនោទ្វារវជ្ជនចិត្ត១)

-មហាវិបាកចិត្ត ៨

-វិញ្ញាណញាយតនជ្ឈានចិត្ត៣

-នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនជ្ឈានចិត្ត៣

-លោកុត្តរចិត្ត ៨។

អនេកន្ត្រៈ មាន ៣១ គឺ

-អកុសលចិត្ត ១២

-មនោទ្វារវជ្ជនចិត្ត ១

-មហាកុសលចិត្ត ៨

-មហាកិរិយាចិត្ត ៨

-អភិញ្ញាចិត្ត ២ ។

កើតមិនបាន ២១ គឺ

-រូបាវចរចិត្ត ១៥ អាកាសានញាយតនជ្ឈានចិត្ត ៣
អាកិញ្ញញាយតនជ្ឈានចិត្ត ៣ ។

១២.អង្គត្តារម្មណ៍ មានចិត្ត ៦២ គឺ

ឯកន្ត្រៈ មាន ៦ គឺ

-វិញ្ញាណញាយតនជ្ឈានចិត្ត ៣

-នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនជ្ឈានចិត្ត ៣

អនេកន្ត្រៈ មាន ៥៦ គឺ

-កាមចិត្ត ៥៤

-អភិញ្ញាចិត្ត ២ ។

កើតមិនបាន ២៩ គឺ

-រូបាវចរចិត្ត ១៥ អាកាសានញាយតនជ្ឈានចិត្ត ៣
អាកិញ្ញញាយតនជ្ឈានចិត្ត ៣ លោកុត្តរចិត្ត ៨។

១៣.ពហិទ្ធារម្មណ៍ មានចិត្ត ៨២ គឺ

ឯកន្ត្រៈ មាន ២៦ គឺ

-រូបាវចរចិត្ត ១៥

-អាកាសានញាយតនជ្ឈានចិត្ត ៣

-លោកុត្តរចិត្ត ៨

អនេកន្ត្រៈ មាន ៥៦ គឺ

-កាមចិត្ត ៥៤ អភិញ្ញាចិត្ត ២

កើតមិនបាន ៩ គឺ

-វិញ្ញាណញាយតនជ្ឈានចិត្ត ៣

-អាកិញ្ញញាយតនជ្ឈានចិត្ត ៣

-នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនជ្ឈានចិត្ត ៣

១៤. អង្គត្ថពហិទ្ធារម្មណ៍ មានចិត្ត ៥៦ គឺ

ឯកន្តៈ មិនមាន

អនេកន្តៈ មាន ៥៦ គឺ

-កាមចិត្ត ៥៤ អភិញ្ញាចិត្ត ២ ។

កើតមិនបាន ៣៥ គឺ

-មហត្ថតចិត្ត ២៧ លោកុត្តរចិត្ត ៨។

១៥. បញ្ជារម្មណ៍ មានចិត្ត ៤៦ គឺ

ឯកន្ត្រៈ មាន ៣ គឺ

-មនោធាតុ ៣

អនេកន្ត្រៈ មាន ៤៣ គឺ

-កាមចិត្ត ៤១ (រៀរទ្វិបញ្ជាវិញ្ញាណ១០ មនោធាតុ៣)

-អភិញ្ញាចិត្ត ២ ។

កើតមិនបាន ៤៥ គឺ

-ទ្វិបញ្ជាវិញ្ញាណ ១០ មហគ្គតចិត្ត ២៧ លោកុត្តរចិត្ត ៨ ។

១៦. រូបារម្មណ៍ មានចិត្ត ៤៨ គឺ

ឯកន្ត្រៈ មាន ២ គឺ ចក្ខុវិញ្ញាណចិត្ត ២

អិក្ខុ អន្តរិក្ខោ យុន យី

Abhidhamma in daily life.

អនេកន្ត្រៈ មាន ៤៦ គឺ

-កាមចិត្ត ៤៤ (រៀរទ្វិបញ្ញាវិញ្ញាណ១០)

-អភិញ្ញាចិត្ត ២ ។

កើតមិនបាន ៤៣ គឺ

-ទ្វិបញ្ញាវិញ្ញាណចិត្ត ៨ (រៀរចក្កវិញ្ញាណ)មហាគ្គតចិត្ត
២៧ លោកុត្តរចិត្ត៨ ។

១៧.សន្តារម្មណ៍ មានចិត្ត ៤៨ គឺ

ឯកន្ត្រៈ មាន ២ គឺ សោតវិញ្ញាណចិត្ត ២

អនេកន្ត្រៈ មាន ៤៦ គឺ

-កាមចិត្ត ៤៤ (រៀរទ្វិបញ្ញាវិញ្ញាណ១០)

-អភិញ្ញាចិត្ត ២ ។

អិត្ត អគ្គមិត្តោ យុំន ឃី

កើតមិនបាន ៤៣ គឺ

-ទ្វិបញ្ជីវិញ្ញាណចិត្ត ៨ (រៀរសោតវិញ្ញាណ) មហត្ត
តចិត្ត ២៧ លោកុត្តរចិត្ត៨ ។

១៨.គន្លារម្មណ៍ មានចិត្ត ៤៨ គឺ

ឯកន្តៈ មាន ២ គឺ ឃានវិញ្ញាណចិត្ត ២

អនេកន្តៈ មាន ៤៦ គឺ

-កាមចិត្ត ៤៤ (រៀរទ្វិបញ្ជីវិញ្ញាណ១០)

-អភិញ្ញាចិត្ត២

កើតមិនបាន ៤៣ គឺ

-ទ្វិបញ្ជីវិញ្ញាណចិត្ត ៨ (រៀរឃានវិញ្ញាណ) មហត្ត
តចិត្ត ២៧ លោកុត្តរចិត្ត៨ ។

១៩.សោរម្មណ៍ មានចិត្ត ៤៨ គឺ

ឯកន្ត្រៈ មាន ២ គឺ ជិវ្ហាវិញ្ញាណចិត្ត ២

អនេកន្ត្រៈ មាន ៤៦ គឺ

-កាមចិត្ត ៤៤ (រៀរទ្វិបញ្ជាវិញ្ញាណ១០)

-អភិញ្ញាចិត្ត២

កើតមិនបាន ៤៣ គឺ

-ទ្វិបញ្ជាវិញ្ញាណចិត្ត ៨ (រៀរជិវ្ហាវិញ្ញាណ)មហត្តតចិត្ត
២៧ លោកុត្តរចិត្ត៨ ។

២០.ដោន្តព្វារម្មណ៍ មានចិត្ត ៤៨ គឺ

ឯកន្ត្រៈ មាន ២ គឺ កាយវិញ្ញាណចិត្ត ២

អនេកន្ត្រៈ មាន ៤៦ គឺ

អិត្ត អគ្គមិត្តោ យុន យី

Abhidhamma in daily life.

-កាមចិត្ត ៤៤ (វៀរទ្វិបញ្ជាវិញ្ញាណ១០)

-អភិញ្ញាចិត្ត២

កើតមិនបាន ៤៣ គឺ

-ទ្វិបញ្ជាវិញ្ញាណចិត្ត ៨ (វៀរកាយវិញ្ញាណចិត្ត២)

មហគ្គតចិត្ត ២៧ លោកុត្តរចិត្ត៨។

២១. ធម្មាម្មណ៍ មានចិត្ត ៧៨ គឺ

ឯកន្ត្រៈ មាន ៣៥ គឺ

-មហគ្គតចិត្ត ២៧ លោកុត្តរចិត្ត ៨

អនេកន្ត្រៈ មាន ៤៣ គឺ

-កាមចិត្ត ៤១(វៀរទ្វិបញ្ជាវិញ្ញាណ១០ មនោធាតុ៣)

អភិញ្ញាចិត្ត ២

កើតមិនបាន ១៣ គឺ

-ទ្វិបញ្ចវិញ្ញាណចិត្ត ១០ មនោធាតុ ៣។

សម្តែងចិត្តទទួលអារម្មណ៍បាន

តិចនិចច្រើន

១. ទទួលអារម្មណ៍បានតែមួយ មាន ២៨ គឺ

-ទ្វិបញ្ចវិញ្ញាណចិត្ត ១០

-អាកាសានញ្ជាយតនជ្ឈានចិត្ត ៣ (មានកសិណុ-
គ្យាដិមាកាស)

-អាកិញ្ចញ្ជាយតនជ្ឈានចិត្ត ៣ (មាននត្តិភាវបញ្ញត្តិ)

-វិញ្ញាណញ្ជាយតនជ្ឈានកុសលចិត្ត ១ វិបាកចិត្ត ១
(មានអាកាសានញ្ជាយតនជ្ឈានចិត្តពីភពមុន)

**-នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនជ្ឈានកុសលចិត្ត១ វិបាក
ចិត្ត១ (មានអាកិញ្ញញ្ញាយតនជ្ឈានចិត្តពីភពមុន)**

**វិញ្ញាណញ្ញាយតនជ្ឈានកិរិយាចិត្ត១ (មានអារម្មណ៍
២ គឺ អាកាសានញ្ញាយតនជ្ឈានកុសលពីភពនេះឬ
ភពមុន និងអាកាសានញ្ញាយតនជ្ឈានកិរិយាពីភព
នេះ)**

**នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនជ្ឈានកិរិយាចិត្ត១ (មាន
អារម្មណ៍២ គឺ អាកិញ្ញញ្ញាយតនជ្ឈានកុសលចិត្ត១
ពីភពនេះ ឬភពមុន និងអាកិញ្ញញ្ញាយតនជ្ឈាន
កិរិយាចិត្ត១ពីភពនេះឬភពមុន)។**

៣.ចិត្តទទួលអារម្មណ៍ ៥ មាន ៣ គឺ

-មនោធាតុ ៣ (មានរូប សំឡេង ក្លិន រស ជោដ្ឋព្វ)

៤.ចិត្តទទួលអារម្មណ៍ ៦ មាន ៤១ គឺ

- មនោទ្វារវដ្តនចិត្ត ១
  - តទាលម្ពណចិត្ត ១
  - កាមជវនចិត្ត ២៩
- } មានអារម្មណ៍ ៦

៥.ចិត្តទទួលអារម្មណ៍ ១២ មាន ៣ គឺ

រូបាវចរមញ្ញមជ្ឈានចិត្ត ៣ (មានអារម្មណ៍ ១២ គឺ កសិណ ១០ អាណាបានបញ្ញត្តិ១ មជ្ឈត្តសត្វប្បញ្ញត្តិ ១ ជាឧបេក្ខាព្រហ្មវិហារ)

៦. ចិត្តទទួលអារម្មណ៍ ១៤ មាន ៩ គឺ

- រូបាវចរទុតិយជ្ឈានចិត្ត៣
  - រូបាវចរតតិយជ្ឈានចិត្ត៣
  - រូបាវចរចតុត្ថជ្ឈានចិត្ត៣
- កសិណ១០ អានាបា
 នបញ្ញត្តិ១ បិយ
 មនាបសត្វ១ ទុក្ខិត
 សត្វ១ សុខិតសត្វ១ ។

៧. ចិត្តទទួលអារម្មណ៍ ២៥ មាន ៣ គឺ

- រូបាវចរបឋមជ្ឈានចិត្ត៣ (មានអារម្មណ៍២៥ គឺ កសិណ១០ អសុភ ១០ កោដ្ឋាស១ (កាយគតាសតិ) អានាបាស១ បិយមនាបសត្វ១ ទុក្ខិតសត្វ១ សុខិតសត្វ១)។

-ចេតសិកនិងអារម្មណ៍

-ចេតសិក ៥០ (រៀរអប្បមញ្ញា) ទទួលបញ្ជារម្មណ៍

ចេតសិក ៥២ ទទួលធម្មារម្មណ៍

-អកុសលចេតសិក ១៤ ទទួលអារម្មណ៍ ៦
លោកិយ និងបញ្ញត្តិ

-តំស្សាចេតសិក ១ ទទួលអារម្មណ៍ ជាពហិទ្ធារម្មណ៍

-វីរតិចេតសិក ៣ (លោកិយ) ទទួលអារម្មណ៍៦ ជា
កាមារម្មណ៍

-វីរតិចេតសិក ៣ (លោកុត្តរ) ទទួលអារម្មណ៍១ ជា
និព្វានារម្មណ៍

-អប្បមញ្ញាចេតសិក ២ ទទួលធម្មារម្មណ៍ ជាបញ្ញត្តិ
អារម្មណ៍ និងពហិទ្ធារម្មណ៍។

ចេតសិកទទួលអារម្មណ៍ ២១

ដោយឯកន្ត្រៈនិងអនេកន្ត្រៈ

១. ចេតសិកទទួលកាមារម្មណ៍

ឯកន្ត្រៈ មិនមាន

អនេកន្ត្រៈ មាន ៥០ (រៀរអប្បមញ្ញា២)

២. ចេតសិកទទួលមហាគ្គការម្មណ៍

ឯកន្ត្រៈ មិនមាន

អនេកន្ត្រៈ មាន ៤៧ (រៀរវីរតិកា អប្បមញ្ញា២)

៣. ចេតសិកទទួលនិព្វានារម្មណ៍

ឯកន្ត្រៈ មិនមាន

អនេកន្ត្រៈ មាន ៣៦ គឺ អញ្ញសមាណាចេតសិក ១៣
សោភណចេតសិក ២៣ (វៀរអប្បមញ្ញា២)

៤. ចេតសិកទទួលនាមារម្មណ៍

ឯកន្ត្រៈ មិនមាន

អនេកន្ត្រៈ មាន ៥០ (វៀរអប្បមញ្ញា២)

៥. ចេតសិកទទួលរូបអារម្មណ៍

ឯកន្ត្រៈ មិនមាន

អនេកន្ត្រៈ មាន ៥០ (វៀរអប្បមញ្ញា២)

៦. ចេតសិកទទួលអតីតារម្មណ៍

ឯកន្ត្រៈ មិនមាន

អនេកន្ត្រៈ មាន ៤៧ (រឿរតិ៣ អប្បមញ្ញា២)

៧. ចេតសិកទទ្ធលអនាគតារម្មណ៍

ឯកន្ត្រៈ មិនមាន

អនេកន្ត្រៈ មាន ៥០ (រឿរអប្បមញ្ញា២)

៨. ចេតសិកទទ្ធលបច្ចុប្បន្តារម្មណ៍

ឯកន្ត្រៈ មិនមាន

អនេកន្ត្រៈ មាន ៥០ (រឿរអប្បមញ្ញា២)

៩. ចេតសិកទទ្ធលកាលវិមុត្តារម្មណ៍

ឯកន្ត្រៈ មាន ២ គឺអប្បមញ្ញា ២

អនេកន្ត្រៈ មាន ៥០ (រឿរអប្បមញ្ញា២)

១០. ចេតសិកទទួលបញ្ញត្តិអារម្មណ៍

ឯកន្ត្រៈ មាន ២ គឺអប្បមញ្ញា ២

អនេកន្ត្រៈ មាន ៤៧ (រៀវរិពិ ៣ អប្បមញ្ញា២)

១១. ចេតសិកទទួលបរមត្ថអារម្មណ៍

ឯកន្ត្រៈ មាន ៣ គឺ រិពិចេតសិក ៣

អនេកន្ត្រៈ មាន ៤៧ (រៀវរិពិ ៣ អប្បមញ្ញា២)

១២. ចេតសិកទទួលអន្សក្ការម្មណ៍

ឯកន្ត្រៈ មិនមាន

អនេកន្ត្រៈ មាន ៤៩ (រៀវតស្សា១ អប្បមញ្ញា២)

១៣. ចេតសិកទទួលពហិទ្ធារម្មណ៍

ឯកន្ត្រៈ មាន ៣ គឺ ឥស្សា១ អប្បមញ្ញា ២

អនេកន្ត្រៈ មាន ៤៩ (រឿរឥស្សា១ អប្បមញ្ញា២)

១៤. ចេតសិកទទួលអដ្ឋក្កពហិទ្ធារម្មណ៍

ឯកន្ត្រៈ មិនមាន

អនេកន្ត្រៈ មាន ៤៩ (រឿរឥស្សា១អប្បមញ្ញា២)

១៥. ចេតសិកទទួលបញ្ចារម្មណ៍

ឯកន្ត្រៈ មិនមាន

អនេកន្ត្រៈ មាន ៥០ (រឿរអប្បមញ្ញា២)

១៦. ចេតសិកទទ្ធុលរូបារម្មណ៍ ១៧. សន្ធា
 រម្មណ៍ ១៨. គន្ធារម្មណ៍ ១៩. វេសារម្មណ៍
 ២០. ដោន្តព្វារម្មណ៍

ឯកន្ត្រៈ មិនមាន

អនេកន្ត្រៈ មាន ៥០ (រឿរអប្បមញ្ញា២)

២១. ចេតសិកទទ្ធុលចម្មារម្មណ៍

ឯកន្ត្រៈ មាន ២ គឺ អប្បមញ្ញា ២

អនេកន្ត្រៈ មាន ៥០ (រឿរអប្បមញ្ញា២)។

(ចប់អារម្មណសង្គហៈ)

Video17

៦.វត្ថុសង្ខហៈ

Compendium of Bases

វសន្តិ បតិជ្ជហន្តិ ចិត្តចេតសិកា ឯត្ថាតិ =
វត្ថុ ចិត្តនិង ចេតសិកាទាំងឡាយ រមែងអាស្រ័យ
តាំងនៅក្នុងធម៌ណា ដូច្នោះធម៌ជាទីអាស្រ័យតាំង
នៅរបស់ចិត្តនិង ចេតសិកាទាំងនោះឈ្មោះថា វត្ថុ។

វត្ថុមាន ៦ យ៉ាង

There are six bases

១.ចក្ខុវត្ថុ បានដល់ ចក្ខុបសាទរូប

Visible base – eye sensitivity

២.សោតវត្ថុ បានដល់ សោតបសាទរូប

Audible base – ear sensitivity

អិក្ខុ អក្កមិត្តោ យុន យី

Abhidhamma in daily life.

៣. យានវត្ថុ បានដល់ យានបសាទរូប

Odorous base – nose sensitivity

៤. ជីវ្ហាវត្ថុ បានដល់ ជីវ្ហាបសាទរូប

Sapid base – tongue sensitivity

៥. កាយវត្ថុ បានដល់ កាយបសាទរូប

Tangible base – body sensitivity

៦. ហទយវត្ថុ បានដល់ ហទយវត្ថុរូប។

Ideational base – respective sensitivity base

ចិត្ត ចេតសិក កើតត្រូវវេទន្យស័យ

បច្ច័យសំខាន់ ៣

**Consciousness and mental factor dependence
on three support condition:**

១.អតីតកម្ម កុសលនិងអកុសលធ្វើពីមុនមក
Requisite condition

២.វត្ថុ មានចក្កវត្ថុជាដើម Bases (visible base)

៣.ទេវធុណ៍ មានរូបារម្មណ៍ជាដើម។
Object's properties (visible form)

ភូមិ ៣០ វត្ថុរូប ៦ និងវិញ្ញាណធាតុ ៧
វិញ្ញាណធាតុ ៧ គឺ

១.ចក្កវិញ្ញាណ ២ ជាចក្កវិញ្ញាណធាតុ

២.សោតវិញ្ញាណ ២ ជាសោតវិញ្ញាណធាតុ

៣.យានវិញ្ញាណ ២ ជាយានវិញ្ញាណធាតុ

៤.ជីវ្ហវិញ្ញាណ ២ ជាជីវ្ហវិញ្ញាណធាតុ

៥.កាយវិញ្ញាណ ២ ជាកាយវិញ្ញាណធាតុ

៦.ឧបេក្ខាមនោធាតុវិបាក២	}	ចិត្ត ៣ នេះជា មនោធាតុ១
ឧបេក្ខាមនោធាតុកិរិយា១		

៧.ចិត្តនៅសល់ ៧៦ ជាមនោវិញ្ញាណធាតុ។

ភូមិជាមួយនិងវត្ថុ

វិញ្ញាណធាតុ ៧ កាមភូមិ ១១ ដោយវត្ថុរូប ៦

១.ចក្ខុវិញ្ញាណ ២ អាស្រ័យចក្ខុវត្ថុ

២.សោតវិញ្ញាណ ២ អាស្រ័យសោតវត្ថុ

៣.ឃានវិញ្ញាណ ២ អាស្រ័យឃានវត្ថុ

៤.ជីវ្ហាវិញ្ញាណ ២ អាស្រ័យជីវ្ហាវត្ថុ

៥.កាយវិញ្ញាណ ២ អាស្រ័យកាយវត្ថុ

៦.មនោធាតុ ៣ អាស្រ័យហឫទ័យវត្ថុ

៧.មនោវិញ្ញាណធាតុ ៦៧ (រៀរមហត្តតវិបាក៩)
អាស្រ័យហឫទ័យវត្ថុ។

វិញ្ញាណធាតុ ៤ រូបភូមិ ១៥ ដោយវត្ថុរូប ៣

១.ចក្ខុវិញ្ញាណធាតុ ២ អាស្រ័យចក្ខុវត្ថុ

២.សោតវិញ្ញាណ ២ អាស្រ័យសោតវត្ថុ

៣.មនោធាតុ ៣ អាស្រ័យហឫទ័យវត្ថុ

៤.មនោវិញ្ញាណធាតុ ៦២ អាស្រ័យហឫទ័យវត្ថុ។

វិញ្ញាណធាតុ ១ អរូបភូមិ ៤ មិនអាស្រ័យវត្ថុរូប

-មនោវិញ្ញាណ ៤៦ គឺ

អិក្ខុ អក្ខុចិន្តោ យុន យី

-អកុសលចិត្ត ១០ (រៀរទោសមូលចិត្ត២)

-មនោទ្វារវជ្ជនចិត្ត ១

-មហាកុសលចិត្ត ៨

-មហាកិរិយាចិត្ត ៨

-អរូបាវចរចិត្ត ១២

-លោកុត្តរចិត្ត ៧ (រៀរសោតាបត្តិមគ្គ១) ។

ចំណាំ: វត្ថុរូប ៦ និងវិញ្ញាណធាតុ ៧ មិនមានក្នុង
អសញ្ញសត្វភូមិ។

ចិត្តអាស្រ័យវត្ថុរូបប្រាកដ

ចិត្ត ៤៣ អាស្រ័យវត្ថុរូបប្រាកដគឺ

-ទ្វិបញ្ជាវិញ្ញាណ ១០ អាស្រ័យចក្កវត្ថុជាដើមប្រាកដ

អិត្ត អគ្គមិគ្គោ យុន យី

Abhidhamma in daily life.

-មនោធាតុ ៣ សន្តិវណចិត្ត ៣ ហសិតុប្បាទចិត្ត ១
ទោសមូលចិត្ត ២ មហាវិបាកចិត្ត ៨ អូបាវចរចិត្ត ១៥
សោតាបត្តិមគ្គចិត្ត១ អាស្រ័យហទយវត្ថុប្រាកដ។

ចិត្ត ៤២ អាស្រ័យវត្ថុរូបមិនប្រាកដគឺ

-អកុសលចិត្ត ១០ (រៀរទោសមូលចិត្ត២) មហា
កុសលចិត្ត ៨ មហាកិរិយាចិត្ត ៨ អូបាវចរកុសល
ចិត្ត ៤ អូបាវចរកិរិយាចិត្ត ៤ លោកុត្តរចិត្ត ៧ (រៀរ
សោតាបត្តិមគ្គចិត្ត១) មនោទ្វារវជ្ជនចិត្ត១ ចិត្តនេះ
អាស្រ័យវត្ថុរូបកើតមិនប្រាកដ។

ចិត្តមិនអាស្រ័យវត្ថុរូបប្រាកដ

-មហាគ្គតវិបាកចិត្ត ៩ (ចតុវោការភូមិ) ។

ចែកចេតសិក ៥២ ដោយវត្ថុរូប ៦

១.ចេតសិក អាស្រ័យចក្កវត្ថុ សោតវត្ថុ ឃានវត្ថុ
ជិវ្ហាវត្ថុ កាយវត្ថុ ប្រាកដមិនមាន។

២.ចេតសិក អាស្រ័យចក្កវត្ថុ សោតវត្ថុ ឃានវត្ថុ
ជិវ្ហាវត្ថុ កាយវត្ថុ មិនប្រាកដមាន ៧ គឺ

សព្វចិត្តសាធារណចេតសិក ៧ ដែលប្រកបជាមួយ
នឹងទ្វិបញ្ញាវិញ្ញាណចិត្ត ១០។

៣.ចេតសិក អាស្រ័យហទយវត្ថុដោយប្រាកដមាន
៦ គឺ

-ទោសចតុក្កចេតសិក ៤ កើតចំពោះកាមភូមិ១១

-អប្បមញ្ញាចេតសិក ២ កើតចំពោះបញ្ចវេកាការភូមិ

៤.ចេតសិក អាស្រ័យហទយវត្ថុ កើតមិនប្រាកដ
មាន ៤៦ គឺ

-អញ្ញសមាណាចេតសិក ១៣

-អកុសលចេតសិក ១០ (រៀរទោចតុក្កៈ៤)

-សោភណាចេតសិក ២៣ (រៀរអប្បមញ្ញា២)

វត្ថុជាមួយនឹងទ្វារ

មានសម្ពន្ធភ្នារវាងវត្ថុនិងទ្វារ ចែកជា ៤ ន័យ

១.ចិត្តអាស្រ័យទាំងវត្ថុ ទាំងទ្វារមាន ៣៨ គឺ

-ទោសមូលចិត្ត ២

-អហេតុកចិត្ត ១៧ (រៀរមនោទ្វារវជ្ជន៍១)

-មហាវិបាកចិត្ត ៨

-រូបាវចរកុសលចិត្ត ៥

-រូបាវចរកិរិយាចិត្ត ៥

-សោតាបត្តិមគ្គចិត្ត ១ ។

២.ចិត្តដែលអាស្រ័យវត្ថុ តែមិនអាស្រ័យទ្វារមាន៥

គឺ រូបាវចរកុសលចិត្ត ៥ ។

៣.ចិត្តមិនត្រូវអាស្រ័យវត្ថុ តែត្រូវអាស្រ័យទ្វារមាន ៤២ គឺ

-អកុសលចិត្ត ១០ (រៀរទោសមូលចិត្ត២)

-មនោទ្វារវដ្ឋនចិត្ត ១

-មហាកុសលចិត្ត ៨

-មហាកិរិយាចិត្ត ៨

-អរូបាវចរកុសលចិត្ត ៤

-អរូបាវចរកិរិយាចិត្ត ៤

-លោកុត្តរចិត្ត ៧ (រៀរសោតាបត្តិមគ្គចិត្ត១)

៤.ចិត្តមិនអាស្រ័យទាំងវត្ថុ ទាំងទ្វារមាន ៤ គឺ

-អរូបាវចរវិបាកចិត្ត ៤ ។

គម្ពីសច្ចុសទ្ទេបសម្តែងចិត្តជា៣ ភូមិ

១.ឯកជ្ជចិត្ត កើតបានភូមិ១ មានចិត្ត ២៥ គឺ

-យានវិញ្ញាណ២ ជីវ្ហាវិញ្ញាណ២ កាយវិញ្ញាណ២
មហាវិបាកចិត្ត ៨ ទោសមូលចិត្ត ២ (កាមភូមិ)

-មហាគ្គតវិបាកចិត្ត៩ (រូបភូមិ-អរូបភូមិ)

២.ទ្ធិជ្ជចិត្ត កើតបានភូមិ ២ មានចិត្ត ២២ គឺ

អិត្ត អគ្គមិន្តោ យុន យី

Abhidhamma in daily life.

-ចក្ខុវិញ្ញាណ ២ សោតវិញ្ញាណ ២ វិបាកមនោធាតុ ២
សន្តិរណចិត្ត ៣ បញ្ចន្ធរាវជ្ជនចិត្ត ១ ហសិតុប្បាទ
ចិត្ត ១ ជវនចិត្តក្នុងរូបាវចរចិត្ត ១០ សោតាបត្តិ
មគ្គចិត្ត ១។

៣. **តិដ្ឋចិត្ត** កើតបានភូមិ ៣ មានចិត្ត ៤២ គឺ

-អកុសលចិត្ត ១២ (រៀរទោស ២) មនោន្តរាវជ្ជនចិត្ត
១ មហាកុសលចិត្ត ៨ មហាកិរិយាចិត្ត ៨ អរូប
កុសលចិត្ត ៤ អរូបកិរិយាចិត្ត ៤ លោកុត្តរចិត្ត ៧ (រៀរ
សោតាបត្តិមគ្គចិត្ត ១)។

(ចប់បរិច្ឆេទទី ៣)

អ្នករចនាក្រប

-សាមណេរ **ហាន ខែមរិន**

អ្នកពិនិត្យ

១.ភិក្ខុបធានជ្ជោតោ **ម៉ាន់ សុភាព**

២.ភិក្ខុសាសនរក្ខិតោ **សុខ ចន្ទា**

៣.ភិក្ខុវិយធនន្ទោ **ម៉ៅ មី**

ឯកសារពិគ្រោះ

- ១.បរិច្ឆេទទី៣ បកិណ្ណកសង្គហៈ (ខ្មែរ-អង់គ្លេស)
- ២.វចនានុក្រមសម្តេចព្រះសង្ឃរាជ ជោតញ្ញាណោ ជួនណាត
- ៣.អដ្ឋកថា ធម្មសង្កណី
- ៤.អភិធម្មវិភាវិនីដីកា
- ៥. A Manual of Abhidhamma By Narada Maha Thera, 1979
- ៦.A Comprehensive Manual of Abhidhamma by Bhikkhu Bodhi, Reprinted 2010

